

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
SUMMARY.....	5
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ	9
2.1 Χρονικό Οικονομικής Κρίσης.....	9
2.2 Επέκταση κρίσης σε Ελλάδα και Κύπρο	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ.....	22
3.1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	22
3.2 Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	24
3.3 Θεσμός Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος.....	28
3.4 Προϋποθέσεις για την έγκριση του ΕΕΕ	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΛΑΧΙΣΤΟΥ ΕΓΓΥΗΜΕΝΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ.....	30
4.1 Γερμανία	30
4.2 Γαλλία.....	31
4.3 Ιταλία.....	32
4.4 Πορτογαλία.....	32
4.5 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στη Κύπρο	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ.....	39
5.1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ	39

5.2 Οι ενεργητικές πολιτικές κοινωνικής επανένταξης στη Κύπρο.....	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΟΥ ΕΕΕ.....	49
6.1 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΕΕΕ.....	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	54
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	56

Περίληψη

Η οικονομική κρίση έχει την ρίζα της στη φούσκα της αγοράς κατοικιών το καλοκαίρι του 2007 στην Αμερική.¹ Η επέκταση της ήταν ταχύτερη και κατέληξε στην βαθύτατη οικονομική κρίση που βιώνουν τα κράτη σήμερα. Αναμενόμενο επακόλουθο, ήταν κάθε επιμέρους κράτος να έρθει αντιμέτωπο με φαινόμενα φτώχειας, κοινωνικού αποκλεισμού και τεράστιας ανεργίας. Έτσι, όπως κάθε κράτος-μέλος προστατεύει τα άτομα που ζουν σε συνθήκες ανέχειας με τα προγράμματα του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, που ψηφίστηκαν στις 24 Ιουνίου 1992 για όλα τα κράτη-μέλη,² έτσι και η Κύπρος θεσμοθέτησε το δικό της νομικό πλαίσιο για την εφαρμογή του. Συνεπώς, το επίκεντρο της διατριβής αυτής είναι το μέτρο κοινωνικής προστασίας, που είναι το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα. Αναλυτικότερα, η διατριβή αποσκοπούσε στην ανάλυση του τρόπου λειτουργίας του, των προϋποθέσεων του, των μορφών κοινωνικής παρέμβασης που το συνθέτουν, των αδυναμιών του και των προοπτικών για βελτίωση του, με έρευνα από βιβλία, άρθρα, και ιστοσελίδες. Πρόσθετα στοιχεία αντλήθηκαν από υλικό που παρέθεσαν οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, η Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης και η Υπηρεσία Διαχείρισης Επιδομάτων και Προνοίας. Συμπερασματικά, το σύστημα του ΕΕΕ στη Κύπρο όπως λειτουργεί, παρουσιάζει σοβαρές αδυναμίες και προβλήματα τα οποία χρήζουν επείγουσας αντιμετώπισης. Μέσω της περιγραφής πολιτικών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος σε χώρες που το εφάρμοσαν με επιτυχία θα γίνει παρουσίαση τρόπων για μετριασμό ή επίλυση τους και θα διαφανεί πόσο αποτελεσματικό ήταν μέχρι στιγμής και ποια τα περιθώρια βελτίωσης.

¹ Κολλίντζας, Ψαλιδόπουλος, Καραμούζης, Χαρδούβελης, 2009, «Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές» στις 8 Δεκεμβρίου, εμφανισμένο 8 Δεκεμβρίου 2009, πρόσβαση στις 13/04/2015 (<http://www.eurobank.gr/research>).

² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992H0441&from=EL>

πρόσβαση τις 13/04/2015

Summary

The origin of financial crisis comes from the house market in summer of 2007 in United States of America. It was spread in a very short time and as a conclusion all countries had to face a deep economic crisis. As a result each country came across with poverty, social exclusion and unemployment. Each member state helps poor people via Minimum Guaranteed Income, which was voted in 24th of June 1992 for all the members of European Union. Cyprus similarly like other European Countries, established legislation for the Minimum Guaranteed Income.

Subsequently, the main subject of the dissertation is the measure of the social protection; which is the minimum guaranteed income. Specifically, the dissertation aimed to analyse the way of its function, its presuppositions, the social ways which is consisted of, its weaknesses and prospects for improvement. The research came from books, articles and websites.

Additional information came from material which was given by Social Welfare Services, Public Employment Service and the Service that is responsible for the Minimum Guaranteed Income.

As a conclusion, the way that Minimum Guaranteed Income works, occurs serious weaknesses and problems which need immediate solution. The description of the minimum guaranteed income in other European Countries that applied it successfully, is going to give ways to reduce or solute them. It will also reveal the effectiveness from that so far and the probabilities for improvement.

Ευχαριστίες

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή της διατριβής κ. Ηρακλή Βλαδιμήρου για τη στήριξη και τις χρήσιμες συμβουλές για την εκπόνηση της συγκεκριμένης διατριβής.

Πολλές ευχαριστίες στους λειτουργούς της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης, στους Λειτουργούς του Γραφείου Ενημερίας και της Υπηρεσίας Διαχείρισης Επιδομάτων Προνοίας για τη καθοριστική βοήθεια τους κατά τη συλλογή του αναγκαίου υλικού ώστε να ολοκληρωθεί αυτή η διατριβή.

Ευχαριστίες στην οικογένεια μου για την αμέριστη υποστήριξη και συμπαράσταση κατά τη συγγραφή της διατριβής.

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

Στη διατριβή αυτή θα αναλυθεί το μέτρο της κοινωνικής προστασίας που υιοθέτησε η Κύπρος σε μια προσπάθεια να βοηθήσει τα άτομα που πλήγηκαν από την οικονομική κρίση. Πρόκειται για το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα το οποίο είναι ψηφισμένο από τις 24 Ιουνίου 1992. Ωστόσο, λίγες ήταν οι χώρες που τόλμησαν να το εφαρμόσουν. Με τη πάροδο του χρόνου και τον αριθμό των απόρων και των ανέργων να αυξάνεται συνεχώς, όλο και πιο πολλές χώρες επιδίωκαν την υιοθέτηση του και προέβαιναν στο καθορισμό του νομικού πλαισίου για την εφαρμογή του. Ο προσδιορισμός του γινόταν σύμφωνα και με τους πόρους που ήταν διαθέσιμοι.

Σκοπός της διατριβής αυτής είναι να παρουσιαστούν οι πτυχές του ΕΕΕ που είναι: α) η εισοδηματική ενίσχυση, υπό προϋποθέσεις, προς τους φτωχούς πολίτες, β) η πρόσθετη οικονομική ενίσχυση ή τρόποι φροντίδας των ατόμων που δεν εργάζονται λόγω ασθένειας, ανικανότητας ή αναπηρίας και λαμβάνουν το Δημόσιο Βοήθημα, γ) οι πολιτικές με τις οποίες επιδιώκεται η κοινωνική ένταξη όσων έχουν περιθωριοποιηθεί εξαιτίας της οικονομικής κρίσης. Επιπλέον θα αναζητηθούν τρόποι που θα συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των εμποδίων που ανακύπτουν, εξαιτίας του γεγονότος ότι είναι πολύ πρόσφατη η εφαρμογή του στη Κύπρο. Αυτό θα γίνει με μια συγκριτική ανάλυση για αναζήτηση πρακτικών που υιοθέτησαν άλλα κράτη-μέλη που έχουν το σύστημα του ΕΕΕ, νοούμενου ότι η αποτελεσματικότητα της εφαρμογής τους είναι εμφανής.

Κατά τη συγγραφή της διατριβής, η ανάλυση του ΕΕΕ δεν έδωσε ακριβή στοιχεία για τον αριθμό των ληπτών του Δημοσίου Βοηθήματος που μεταφέρθηκαν στο ΕΕΕ ή δε θα μεταφερθούν γιατί δε πληρούσαν τις προϋποθέσεις του. Αυτό οφείλεται στη καθυστέρηση στην εξέταση των αιτήσεων των ληπτών του Δημοσίου Βοηθήματος. Επίσης δεν ήταν εφικτή η λήψη αριθμού ατόμων των οποίων διεκόπη η παροχή ή τουλάχιστον πόσοι λαμβάνουν πρόσθετο επίδομα στη μισθοδοσία τους.

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για να αντληθούν οι απαραίτητες πληροφορίες για τη συγγραφή της διατριβής είναι δευτερογενείς πηγές δηλαδή βιβλία, εφημερίδες, επιστημονικά

άρθρα και περιοδικά, δημοσιογραφικά κείμενα και διαδικτυακές βάσεις δεδομένων, ιστοσελίδες. Ειδικότερα οι ιστοσελίδες και διαδικτυακές βάσεις δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν παραχωρήθηκαν από το Λειτουργό των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, το Λειτουργό της Υπηρεσίας Διαχείρισης Επιδομάτων και Πρόνοιας και τον Λειτουργό Εργασίας της ΔΥΑ. Επιπρόσθετο υλικό αντλήθηκε από προσωπική συνέντευξη με Λειτουργό των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, με Λειτουργό της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης και τηλεφωνική επικοινωνία με Λειτουργό της Υπηρεσίας Διαχείρισης Επιδομάτων Πρόνοιας. Χρήσιμα στατιστικά στοιχεία δόθηκαν από τη ΔΥΑ. Οι συνεντεύξεις με Εργατικούς Λειτουργούς και Λειτουργό Εργασίας έδωσε στοιχεία τα οποία κάνουν πασιφανή διάφορα προβλήματα που ανέκυψαν κατά την εφαρμογή του και για τα οποία μέχρι στιγμής δεν έχουν ληφθεί μέτρα για επίλυση τους.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη παρουσίαση για το τι θα ακολουθήσει κατά τη μελέτη της διατριβής και τι επιδιώκεται. Στο δεύτερο κεφάλαιο θα παρουσιαστεί το χρονικό της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και η εξάπλωση του σε Ελλάδα και Κύπρο, κάνοντας αναφορά στα ποσοστά ανεργίας που προκάλεσε. Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη, στο Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και στη κοινωνική προστασία δηλαδή περιγραφή του ΕΕΕ και των προϋποθέσεων του. Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται περιγραφή των προγραμμάτων ΕΕΕ σε Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Πορτογαλία και τέλος στη Κύπρο. Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι πολιτικές με τις οποίες θα αντιμετωπιστεί ο κοινωνικός αποκλεισμός και θα επανεταχθούν στη κοινωνία, οι οποίες χρηματοδοτούνται από Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι αδυναμίες του ΕΕΕ και οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να βελτιωθεί με τη παράθεση πολιτικών που προτείνονται και εφαρμόζονται σε άλλες χώρες-μέλη. Τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο παρατίθενται γενικά συμπεράσματα από την όλη μελέτη γύρω από το ΕΕΕ.

Κεφάλαιο 2: Διεθνής Οικονομική Κρίση

2.1 Χρονικό Οικονομικής Κρίσης

Η απαρχή της τοποθετείται στις Η.Π.Α. με το επιτόκιο παρέμβασης να σημειώνει άνοδο από 1% στο 5,25% κατά τη διετία 2004-2006, γεγονός που προκάλεσε μια καθυστέρηση στην όλη εξέλιξη της αγοράς κατοικιών. Οι πρώτες ενδείξεις της επερχόμενης οικονομικής κρίσης έγιναν ορατές όταν οι τιμές των κατοικιών παρέμειναν στάσιμες. Νοικοκυριά που είχαν πάρει τα αποκαλούμενα **‘subprime loans’** άρχισαν να χρεοκοπούν καθώς τα επιτόκια αυξάνονταν.³ Τα **‘subprime loans’** είναι τα ενυπόθηκα δάνεια χαμηλής πιστοληπτικής αξιολόγησης τα οποία δεν επρόκειτο να αποπληρωθούν παρά μόνο αν οι τιμές των ακινήτων αυξάνονταν και τα επιτόκια παρέμεναν χαμηλά.⁴ Το πιο μεγάλο μερίδιο των ενυπόθηκων δανείων μετατράπηκε σε τίτλους και είχε πωληθεί σε αμοιβαία κεφάλαια, σε άλλες τράπεζες και γενικότερα σε οποιουσδήποτε επενδυτές. Κατ’ επέκταση η αρχή της κρίσης έπληξε κυρίως τα ομόλογα subprime που είχαν μετατραπεί σε τίτλους.

Ο διεθνής οίκος πιστοληπτικής αξιολόγησης Fitch ο οποίος ασχολείται «με προϊόντα ομολόγων χρέους που προσφέρονται σε διάφορους οργανισμούς, επιχειρήσεις και χρηματοοικονομικά ιδρύματα»⁵ προέβη σε μια σημαντική πρόβλεψη. Συγκεκριμένα, ήταν ο πρώτος που προέβλεψε το Δεκέμβριο του 2006 ότι τα νοικοκυριά που είχαν συνάψει στεγαστικά δάνεια subprime και θα ανανέωναν τα συμβόλαια τους με νέα επιτόκια αγοράς το 2007 θα παρουσίαζαν σημαντικό πρόβλημα.⁶

Πράγματι ο οίκος Fitch επαληθεύτηκε αρκετά νωρίς καθώς περί τα τέλη Δεκεμβρίου της ίδιας χρονιάς μια μικρή τράπεζα αιτήθηκε για πτώχευση, η Owit Mortgage Solutions.⁷ Ακολούθως η τράπεζα της Αγγλίας HSBC προέβηκε σε ανακοίνωση μείωσης \$10,5 δις λόγω ζημιών που εμφάνισε η αμερικανική θυγατρική εταιρεία της Household Finance Corporation. Σειρά πτώχευσης είχε η New Century Financial στην Αμερική η οποία ήταν στεγαστική τράπεζα.

³ Καραμούζης Ν., ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον; Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ, Αθήνα 2011 σελ.40

⁴ <http://www.europarl.europa.eu/sides/> στο γλωσσάριο χρηματοπιστωτικών όρων

⁵ Ζοπουνίδης Κ., (2012) «Διεθνείς Οίκοι αξιολόγησης: Ρόλος και χαρακτηριστικά», ACCOUNTANCY GREECE, <http://www.accountancygreece.gr>, πρόσβαση στις 14/04/2015

⁶ Καραμούζης (βλ. υποσημ. 3), σ.40.

⁷ Καραμούζης (βλ. υποσημ. 3), σ.40.

Κατά τον Αύγουστο του 2007 η κρίση είχε πλέον ξεσπάσει. Στις 7 Αυγούστου στη Γερμανία η τράπεζα IKB Deutsche Industriebank AG σε μια προσπάθεια να χειριστεί τις ζημιές από ένα αμοιβαίο κεφάλαιο της, προσπάθησε να χρησιμοποιήσει ως χρηματοδότη τη μητρική της εταιρεία αλλά τελικά κατέληξε στη δημιουργία ενός νέου κεφαλαίου από το κύριο μέτοχο της την KFW Bankengruppe. Δύο μέρες αργότερα η γαλλική τράπεζα BNP προέβηκε σε δήλωση ότι σταματούν οι ρευστοποιήσεις των επενδυτών από τρία αμοιβαία κεφάλαια της που είχαν επενδυθεί σε αμερικάνικα στεγαστικά δάνεια, εφόσον δεν ήταν σε θέση να τιμολογήσει πόση αξία είχαν τα στοιχεία του ενεργητικού της. Εκείνη τη μέρα τα διεθνή χρηματιστήρια σημείωσαν σημαντική πτώση ενώ η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα παρείχε ρευστότητα €95 δις. Στις 10 Αυγούστου τα επιτόκια παρουσίασαν τεράστια άνοδο και ουσιαστικά δεν υπήρχε καμία ρευστότητα. Οι κεντρικές τράπεζες ήταν αυτές που παρείχαν την αναγκαία ρευστότητα. Η ίδια η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα προχώρησε σε επιπρόσθετη ρευστότητα €61δις. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είτε ήταν τράπεζες είτε ασφαλιστικά ταμεία σε όλο τον κόσμο κατάλαβαν ότι τα περιουσιακά τους στοιχεία που στηρίζονταν στα **‘subprime loans’** δεν είχαν την αξία που νόμιζαν και ούτε μπορούσαν να εκτιμήσουν την αξία τους. Έτσι, οι τράπεζες που δεν ήταν σε θέση να γνωρίζουν τις ανάγκες τους σε κεφάλαια, έπαυσαν να παραχωρούν δάνεια. Πολλά από τα ιδρύματα αυτά δεν ήταν σε θέση να εξασφαλίσουν τη χρηματοδότηση που χρειάζονταν για να συνεχίσουν να λειτουργούν και κυρίως αυτά που είχαν υψηλή μόχλευση.⁸

Η υψηλή μόχλευση που διαθέτει μια τράπεζα αφορά την επένδυση των καταθέσεων των πελατών της ή κεφαλαίων που δανείζεται από άλλη τράπεζα. Συγκεκριμένα, η τράπεζα παρέχει δάνεια ή αγοράζει μετοχές και ομόλογα με απώτερο στόχο την αύξηση των κερδών που θα είχε η επένδυση την οποία έκαναν αρχικά οι ιδιοκτήτες της.⁹ Είναι γενικά σύνηθες φαινόμενο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και ειδικότερα οι εμπορικές τράπεζες να «στηρίζονται σε σημαντικό βαθμό στη μόχλευση για να έχουν ελκυστική απόδοση για τις κοινές μετοχές τους».¹⁰

⁸ Καραμούζης (βλ. υποσημ. 3), σ.40-41

⁹ <http://www.europarl.europa.eu/sides/> (βλ. υποσημ. 2).

¹⁰ Garrison, R., Noreen, E., Διοικητική Λογιστική, Κλειδάριθμος, Αθήνα, 2005, σελ.804

Η Βρετανική Τράπεζα Northern Rock αποζήτησε και έλαβε χρηματοδότηση από τη Τράπεζα της Αγγλίας στις 13 Σεπτεμβρίου 2007. Η κίνηση αυτή πανικόβαλε τους καταθέτες οι οποίοι βιάστηκαν να αποσύρουν τις καταθέσεις τους. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι εντός μιας μέρας συνολικά αποσύρθηκε £1δισ. Οι προσπάθειες που έγιναν για να βρεθεί άτομο να αγοράσει τη Τράπεζα δεν ευδοκίμησαν και έτσι βρέθηκε κάτω από τον έλεγχο του κράτους το Φεβρουάριο του 2008.¹¹ Εν τω μεταξύ η Αμερικανική Κυβέρνηση είχε ανακοινώσει τη πρόθεση της να στηρίξει τους «ιδιοκτήτες ακινήτων που αντιμετωπίζουν το κίνδυνο κατάσχεσης».¹²

Τον Ιανουάριο του 2008, όπως ήταν αναμενόμενο η κρίση επεκτάθηκε και στα διεθνή χρηματιστήρια. Όλοι οι δείκτες των χρηματιστηρίων παρουσίασαν μια πτωτική πορεία η οποία κράτησε για 15 μήνες. Οι τράπεζες ξεκίνησαν προσπάθειες για απομόχλευση.¹³ Απομόχλευση είναι στην ουσία η προσπάθεια των τραπεζών να μειώσουν τα δάνεια τους γιατί δε μπορούν να συνάψουν νέα για να συνεχίσουν να λειτουργούν κανονικά. Με αυτό τον τρόπο, λιγοστεύουν τα δάνεια που χορηγούν με συνέπεια οι επιχειρήσεις και τα άτομα να μην δραστηριοποιούνται κανονικά. Αυτό οδηγεί σε απολύσεις και κατ'επέκταση σε αύξηση της ανεργίας και γενικά σε μια παρατεταμένη ύφεση.¹⁴ Οι πρώτες ανησυχίες για τη πορεία της παγκόσμιας οικονομίας ήταν γεγονός. Το Μάρτιο του 2008 η κρίση χειροτέρευσε και η Bear Stearns στην Αμερική όδευε προς κλείσιμο γιατί δεν είχε κεφάλαια για να συνεχίσει να λειτουργεί. Λίγες μέρες αργότερα τα έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου έφτασαν σε επίπεδα απόδοσης μηδέν. Ωστόσο κατά τον Απρίλιο και το Μάιο τα πράγματα έδειχναν να καλυτερεύουν καθώς η Royal Bank of Scotland, η UBS και η Barclays κατόρθωσαν να αυξήσουν τα κεφάλαια τους σε £12 δισ, \$15,5 δισ και £4,5 δισ αντίστοιχα.

¹¹ Καραμούζης (βλ. υποσημ. 3), σ.43

¹² Καραμούζης (βλ. υποσημ. 3) σ.44

¹³ Καραμούζης (βλ. υποσημ. 3) σ.44

¹⁴ Χαρδούβελης Γ., (2008) «EUROBANK: Η διεθνής κρίση και η Ελλάδα», <http://www.greekmoney.gr/index.php?news=11297>., πρόσβαση στις 17/04/2015

Οι Κεντρικές Τράπεζες έχοντας ως βάση την εμπειρία της κρίσης του 1930 κατάφεραν με τις ενέργειες τους να αποφύγουν μετατροπή της χρηματοοικονομικής κρίσης σε οικονομική και επομένως να διασώσουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Μείωσαν τα επιτόκια και αύξησαν τη ρευστότητα. Παρόλα αυτά, δάνεια δε χορηγούνταν και η κατάσταση χειροτέρευε με αποκορύφωμα τον Ιούλιο του 2008 όπου οι ημικρατικοί οργανισμοί Fannie Mae και Freddie Mac που παρείχαν στεγαστικά δάνεια να μη μπορούν να έχουν την απαραίτητη χρηματοδότηση από την αγορά. Προκειμένου να αποφευχθεί το κλείσιμο η Fed παρείχε τονωτική χρηματοδότηση ύψους \$300 δις και έτσι οι δυο οργανισμοί παρέμειναν ανοικτοί. Μετά τις αποτυχημένες προσπάθειες να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που εμφανίστηκαν, η κρίση οδήγησε σε ένα αδιέξοδο που δεν μπορούσε να αποφευχθεί, το Σεπτέμβριο του 2008. Τον ίδιο μήνα και συγκεκριμένα στις 15 Σεπτεμβρίου η μεγάλη τράπεζα Lehman Brothers πτώχευσε καθώς δεν υπήρχε αγοραστής. Βασικά ήταν η πρώτη τράπεζα που κατέληξε στη χρεοκοπία. Η μόνη τράπεζα που είχε τη δυνατότητα να την αγοράσει ήταν η Barclays αλλά δεν ευοδώθηκε καθώς επιδίωκε τις εγγυήσεις που είχε πάρει η JP Morgan όταν εξαγόρασε την Bear Stearns. Οπότε η Lehman Brothers αφέθηκε να καταρρεύσει.¹⁵

Την ίδια ακριβώς περίοδο βρισκόταν στα πρόθυρα της χρεοκοπίας και η Merrill Lynch. Τελικά αποτράπηκε εξαιτίας της εξαγοράς της από την Bank of America. Μετά τη κατάρρευση της Lehman Brothers εκμηδενίστηκε και η ελάχιστη εμπιστοσύνη που είχε απομείνει και τα επιτόκια ανέβηκαν στα ύψη. Τα πράγματα πια είχαν φτάσει σε δραματικό σημείο.

Στο σημείο αυτό άρχισε να γίνεται αβέβαιο το μέλλον των ασφαλιστικών οργανισμών, οι οποίοι είχαν πωλήσει ασφάλειες εξαιτίας του φόβου κατάρρευσης οργανισμών όπως η Lehman Brothers. Τη μεγαλύτερη πιθανότητα κατάρρευσης είχε η μεγαλύτερη ασφαλιστική εταιρεία AIG. Για να αποφευχθούν τα χειρότερα η Αμερικανική Κυβέρνηση προέβηκε στη μετατροπή της AIG σε κρατική με την παραχώρηση ποσού ύψους \$85 δις. Η διάσωση της έγινε την επομένη μέρα κλεισίματος της Lehman Brothers και ουσιαστικά το κράτος κατείχε το 80% της ασφαλιστικής εταιρείας. Εν τω μεταξύ ολοένα και περισσότερες τράπεζες πτώχευαν ή εξαγοράζονταν από άλλες. Οι Goldman Sachs και Morgan Stanley ήταν οι μοναδικές επενδυτικές τράπεζες που δεν είχαν κλείσει και είχαν γίνει εμπορικές για να μπορούν να χρηματοδοτούνται από τη Fed.¹⁶

¹⁵ Καραμούζης (βλ.υποσημ. 3), σ.44-47

¹⁶ Καραμούζης (βλ. υποσημ. 3) σ.46-49

Η Fortis, ένας πολυεθνικός και ασφαλιστικός οργανισμός «διασπάστηκε και εν μέρει κρατικοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 2008».¹⁷ Την ίδια πορεία ακολούθησαν και η αγγλική Bradford & Bingley και η βελγογαλλική Dexia. Περί τα τέλη Σεπτεμβρίου οι τρεις πιο μεγάλες τράπεζες της Ισλανδίας, η Kaupthing, Glitnir, Landsbanki πτώχευσαν.

Στην Ολλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Σκανδιναβία οι τράπεζες αυτές είχαν θυγατρικές και κατάφεραν να κερδίσουν καταθέσεις από τους κατοίκους των χωρών αυτών με τα υψηλότερα επιτόκια που είχαν προσφέρει σε σύγκριση με τις τοπικές τράπεζες. Οι πτωχεύσεις των τραπεζών αυτών προκάλεσε ένταση ανάμεσα στην Ισλανδία και τις χώρες αυτές εξαιτίας του γεγονότος ότι η Ισλανδία είχε υποχρέωση να ξοφλήσει το δάνειο ύψους €3,8 δις προς την Ολλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο με το οποίο είχαν αποζημιωθεί οι πληγέντες καταθέτες από τη χρεωκοπία των τραπεζών αυτών.

Αρχές Οκτωβρίου η Fed, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και οι κεντρικές τράπεζες του Καναδά, της Σουηδίας και της Ελβετίας προέβησαν σε πτώση των επιτοκίων κατά 0,5%. Κατά τη διάρκεια 2008-2009 πολλές ήταν οι τράπεζες ανά τον κόσμο που βρίσκονταν στα πρόθυρα κλεισίματος αλλά τελευταία στιγμή διασώζονταν όπως στη Γερμανία η Hydo Real Estate και στις Η.Π.Α. η Wachovia. Παρόλο που έγιναν προσπάθειες να αναχαιτιστεί η κρίση, αυτό δεν ήταν εφικτό. Στις αρχές του 2009 η κρίση επιδεινώθηκε καθώς δεν ήταν βέβαιη η επιβίωση των μεγάλων αμερικανικών τραπεζών. Παράλληλα, η οικονομική κρίση άρχισε να υπεισέρχεται στις πραγματικές οικονομίες όλων των χωρών.¹⁸

Αυτό έγινε μέσω της απομόχλευσης, στην οποία έγινε αναφορά πιο πάνω.¹⁹ Ουσιαστικά, οι τράπεζες προσπάθησαν να μειώσουν τα δάνεια που χορηγούσαν προς τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις για να καλύψουν τις ελλείψεις στα κεφάλαια τους. Αυτό περιορίσε τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών και σε αλυσιδωτή μείωση του υπαλληλικού προσωπικού αλλά και άνοδο της ανεργίας, μειωμένο εισόδημα και συνέχιση της ύφεσης. Η παρατεταμένη ύφεση δε βοήθησε τις επιχειρήσεις και τους ιδιώτες να καταβάλλουν τις δόσεις των δανείων τους. Η πιθανότητα πτωχεύσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων προκάλεσε μείωση της ρευστότητας και τη μη χορήγηση δανείων για τις εξαγωγές. Φυσικό επακόλουθο ήταν να επηρεαστεί το παγκόσμιο εμπόριο.²⁰

¹⁷ Καραμούζης (βλ. υποσημ. 3) σ.48

¹⁸ Καραμούζης (βλ. υποσημ. 3) σ.48-49

¹⁹ Καραμούζης (βλ. υποσημ. 3) σ.52

²⁰ Καραμούζης (βλ. υποσημ. 3) σ.52-53

2.2 Επέκταση κρίσης σε Ελλάδα και Κύπρο

Σύμφωνα με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, δηλαδή τη συμφωνία με την οποία ιδρύθηκε η ΟΝΕ οι χώρες που μπαίνουν στην ΟΝΕ υιοθετώντας το ευρώ πρέπει να πληρούν μεταξύ άλλων τα ακόλουθα κριτήρια:

- Το δημοσιονομικό έλλειμμα που έχει ο προϋπολογισμός μιας χώρας δεν μπορεί να είναι πιο μεγάλο από το 3% του ΑΕΠ.
- Το ολικό χρέος μιας χώρας δε μπορεί να είναι πιο μεγάλο από 60% του ΑΕΠ.

Τα κριτήρια αυτά πρέπει να τηρούνται και μετά από την υιοθέτηση του ευρώ.²¹

Κατά τον Οκτώβριο 2009 όπου διεξήχθησαν οι εκλογές στην Ελλάδα, το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας ήταν μεγαλύτερο από 12% αντί για το αναμενόμενο 6,5%. Και στις δύο περιπτώσεις υπερέβαινε κατά πολύ το κριτήριο της συνθήκης του Μάαστριχτ για το δημοσιονομικό έλλειμμα.²²

Σε τελική ανάλυση τα στοιχεία της EUROSTAT τον Νοέμβριο 2011, φανέρωσαν ένα έλλειμμα της τάξεως του 15,4% του ΑΕΠ και δημόσιο χρέος 126,8% του ΑΕΠ για το έτος 2009. Ένα μήνα μετά, κάποια μέτρα προτείνονταν μαζί με το Προϋπολογισμό του 2010 για να μετριαστεί το έλλειμμα κατά 3% και για να προωθηθεί η οικονομική ανάπτυξη. Μεταξύ των μέτρων αυτών ήταν η παγιοποίηση των προσλήψεων στο Δημόσιο (με εξαίρεση κάποιους σημαντικούς τομείς του Δημοσίου όπως Υγεία, Ασφάλεια, Εκπαίδευση) κατά το 2010 και κατά το 2011 να εργοδοτείται ένα άτομο για πέντε άτομα που αποχωρούν από το Δημόσιο, μείωση των συμβασιούχων, πάγωμα στους μισθούς πάνω από €2000 και ανακοινώσεις για λήψη μέτρων προς αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής. Ταυτόχρονα, θα λαμβάνονταν μέτρα για την οικονομική ενίσχυση των χαμηλών εισοδηματικών τάξεων και την άνοδο της ολικής ζήτησης. Συγκεκριμένα, θα παραχωρούνταν αυξήσεις σε μισθούς του δημοσίου και στις συντάξεις σε επίπεδο λίγο πιο πάνω από τον πληθωρισμό.

Με την είσοδο του 2011 το κόστος δανεισμού όδευε σε άνοδο, γεγονός που ώθησε τη Κυβέρνηση σε νέες ενέργειες προς μείωση του ελλείμματος κατά 4% για τη χρονιά 2010. Οι ενέργειες αυτές αφορούσαν μέτρα για αποκόμιση εσόδων διαμέσου της αύξησης του Φ.Π.Α., των φόρων στα τσιγάρα, αλκοόλ (έμμεσοι φόροι) και εξοικονόμησης χρημάτων με το μετριασμό των δαπανών. Οι δαπάνες θα περιορίζονταν αφού θα υπήρχε παγιοποίηση των προσλήψεων και ελάττωση των επιδομάτων που λάμβαναν οι δημόσιοι υπάλληλοι. Οι αυξήσεις στους μισθούς κάτω των €2000 θα συνέχιζαν να υφίστανται. Παράλληλα θα

²¹

http://ec.europa.eu/economy_finance/explained/economic_and_monetary_union/the_rules_of_emu/index_el.htm, πρόσβαση στις 20/04/2015

²² Βαρουφάκης Γ., ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΜΙΝΩΤΑΥΡΟΣ Οι πραγματικές αιτίες της οικονομικής κρίσης., Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ, Αθήνα 2011 σελ.413

λαμβάνονταν διαρθρωτικά μέτρα, όπως η ανεξαρτησία της Στατιστικής Υπηρεσίας, προγραμματισμός και εφαρμογή του Προϋπολογισμού με διαφορετικό τρόπο, νέο σύστημα στη φορολόγηση και τρόποι πάταξης της φοροδιαφυγής. Τα επιτόκια ακολουθούσαν συνεχώς ανοδική πορεία.

Κατά το World Economic Forum που έγινε στην Ελβετία στις 2 Φεβρουαρίου οι άλλες χώρες εξέφρασαν τους φόβους τους για πιθανή πτώχευση της Ελλάδας. Έτσι, ο Πρωθυπουργός προέβη σε ανακοίνωση επιπρόσθετων μέτρων για να μειώσει το έλλειμμα, τα οποία αφορούσαν τη στασιμότητα στους μισθούς του Δημοσίου, αύξηση της συνταξιοδοτικής ηλικίας, και άνοδο του φόρου στα καύσιμα. Στις 3 Μαρτίου η Ελλάδα επιθυμώντας να τηρήσει τις υποσχέσεις που είχε δώσει για να πετύχει τους στόχους του 2010 ανακοίνωσε και εφάρμοσε νέα σειρά μέτρων. Αναλυτικότερα, ανακοίνωσε: α) αύξηση του Φ.Π.Α. κατά 2% που το ανέβαζε στο 21% , β) άλλες αυξήσεις στους φόρους για τη περιουσία και στα τσιγάρα, το αλκοόλ γ) αποκοπές στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, δ) αποκοπές 30% στα δώρα Χριστουγέννων, Πάσχα, θερινής άδειας των υπαλλήλων του Δημοσίου, ε) στασιμότητα των συντάξεων του Δημοσίου. Τα πιο πάνω ανακοινωθέντα μέτρα αντιπροσώπευαν το 2% του ΑΕΠ.

Καθοριστικής σημασίας για την Ευρωζώνη ήταν η απόφαση της 15^{ης} Μαρτίου για ίδρυση μηχανισμού στήριξης των χωρών-μελών της. Ουσιαστικά ο μηχανισμός αυτός θα αποσκοπούσε στη παροχή χρηματικής βοήθειας προς την Ελλάδα και άλλη χώρα που θα το χρειαζόταν με τη συμμετοχή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Η απουσία ικανοποιητικών εξηγήσεων σχετικά με τη λειτουργία του μηχανισμού και το ύψος της βοήθειας συνέβαλε σε νέα αύξηση των επιτοκίων. Στο σημείο αυτό η ίδια η ΕΕ έκφρασε τις επιφυλάξεις της, για την ικανότητα της να βοηθήσει την Ελλάδα.²³

Για πρώτη φορά έγινε αντιληπτό ότι ίσως η βιωσιμότητα του ευρώ ήταν αβέβαιη. Οι διεθνείς οίκοι συνέχιζαν να υποβαθμίζουν την οικονομία της Ελλάδας και στις 23 Απριλίου η Ελλάδα ζήτησε βοήθεια από το μηχανισμό στήριξης. Βασικός λόγος της απόφασης αυτής υπήρξε το ψηλό κόστος δανεισμού, δηλαδή των επιτοκίων. Η Ελληνική Κυβέρνηση δυσκολευόταν να βρει κεφάλαιο και βάδιζε προς τη χρεωκοπία. Μετά την αξιολόγηση του οίκου S&P, η ελληνική οικονομία υποβιβάζεται πλέον στο χαμηλό BB-. Αυτό σήμαινε ότι τα ελληνικά ομόλογα θεωρούνται ότι άνηκαν στη κατηγορία των «σκουπιδιών». Ο κίνδυνος της πτώχευσης ήταν πιο ορατός από κάθε άλλη φορά.

Η ΕΕ (κυρίως η Γερμανία) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο άρχισαν συζητήσεις για το μέγεθος της οικονομικής βοήθειας που θα χορηγούσαν στην Ελλάδα. Η διάθεση για αρωγή προς την Ελλάδα οφειλόταν στο γεγονός ότι οι υπόλοιπες χώρες-μέλη ανησυχούσαν για το

²³ Καραμούζης (βλ. υποσημ. 3) σ. 68-73

δικό τους τραπεζικό σύστημα. Τα ελληνικά ομόλογα του Δημοσίου ήταν τοποθετημένα σε θησαυροφυλάκια πολλών τραπεζών των χωρών-μελών που άνηκαν στη ζώνη του ευρώ. Αν η τραπεζική κρίση δεν μετριαζόταν ο θεσμός του ευρώ κινδύνευε με κατάρρευση. Στις 5 Μαΐου 2010 υπογράφηκε το Μνημόνιο μεταξύ Ελλάδας και ΕΕ το οποίο αποσκοπούσε σε ένα πρόγραμμα που θα κάλυπτε τις υποχρεώσεις της Ελλάδας στα δάνεια που όφειλε και στο καθορισμό μιας πορείας που θα την έβγαζε από την οικονομική κρίση και θα της επέτρεπε να επανέλθει στην ανάπτυξη. Βασικά η Ελλάδα θα λάμβανε μια συνολική χρηματική βοήθεια ύψους €80 δις ως δάνεια από τις χώρες της Ευρωζώνης και €30 δις από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Η βοήθεια θα δινόταν με δόσεις νοουμένου ότι τα μέτρα του Μνημονίου που είχαν συμφωνηθεί εφαρμόζονταν από την Ελλάδα. Το κόστος του δανείου της ήταν 4-5% από την ΕΕ και από το ΔΝΤ 3,3%. ²⁴ Τα μέτρα που θα έπρεπε να εφαρμόσει σύμφωνα με το Μνημόνιο ήταν σχετικά με «το ασφαλιστικό, τις εργασιακές σχέσεις, το δημόσιο τομέα και τον τομέα Υγείας». ²⁵

Ο Μάιος του 2004 ήταν η χρονιά που η Κύπρος έγινε μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ήταν ένας στόχος που είχε τεθεί από τον καιρό που η Κύπρος είχε ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), το 1990. Το 2007 με Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) €15,8 δις και Δημόσιο Χρέος € 8,4 δις που αποτελούσε το 53% του ΑΕΠ, πληρούσε το κριτήριο της συνθήκης του Μάαστριχτ που προϋπόθετε ότι το δημόσιο χρέος μιας χώρας δε θα έπρεπε υπερβαίνει το 60% του ΑΕΠ. Τα έσοδα ανέρχονταν σε €7,4 δις συγκριτικά με τα έξοδα €6,5 δις κάτι που οδηγούσε σε πλεόνασμα της τάξεως του €0,9 δις (3,5% του ΑΕΠ). Έτσι, τη 1^η Ιανουαρίου 2008 η Κύπρος έγινε μέλος της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης και αποδέχτηκε το ευρώ ως επίσημο νόμισμα της.

Η Κύπρος δεν φαινόταν να έχει οποιαδήποτε προβλήματα ρευστότητας λόγω των μεγάλων κεφαλαίων που διέθετε από ξένους και ειδικότερα Ρώσους που επένδυαν σε ένα φορολογικό παράδεισο, όπως θεωρούσαν τη Κύπρο. ²⁶ Ως φορολογικό παράδεισο εννοούμε τη χώρα ή τη περιοχή με χαμηλή ή και καθόλου φορολογική επιβάρυνση για τους κατοίκους που δεν διαμένουν μόνιμα εκεί, κάτω από συνθήκες αδιαφάνειας σχετικά με τους ιδιοκτήτες και την προέλευση των χρηματικών κεφαλαίων. ²⁷

²⁴ Καραμούζης (βλ. υποσημ. 3) σ. 73-74

²⁵ Καραμούζης (βλ. υποσημ. 3) σ. 73

²⁶ Μούσουλος Σ., Στα Άδυτα της Οικονομικής Κρίσης στην Κύπρο, Κ. Επιφανίου, Λευκωσία 2014 σελ.41-42

²⁷ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2012:229:FULL&from=EL>, πρόσβαση στις 24/04/2015

Αυτή η μεγάλη εισροή κεφαλαίων έκανε τα πιστωτικά ιδρύματα να χορηγούν δάνεια σε ιδιώτες για στεγαστικές και καταναλωτικές χρήσεις και την Κυπριακή Κυβέρνηση για να προβαίνει σε διάφορες δαπάνες. Επιπρόσθετα οι τράπεζες επένδυσαν στο εξωτερικό και κυρίως την Ελλάδα. Η μεγάλη ζήτηση οδήγησε τις τιμές των ακινήτων στα ύψη και τα δάνεια αυξήθηκαν τόσο πολύ κατατάσσοντας τη Κύπρο στο δεύτερο πιο ψηλό ποσοστό του ΑΕΠ στην Ευρώπη. Σαν αποτέλεσμα της συνεχούς άνηθης που «υποτίθεται» ότι υπήρχε, άρχισαν να παρατηρούνται μισθολογικές αυξήσεις στο δημόσιο και τραπεζικό τομέα που δεν ανταποκρίνονταν στη παραγωγικότητα. Έτσι, οι χρηματικές ανάγκες της Κύπρου μεγάλωναν συνεχώς και οι επενδύσεις των τραπεζών σε ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου επεκτεινόταν όλο και περισσότερο, καταλήγοντας το 2010 στο ποσό των €6 δις περίπου. Κατά το Δεκέμβριο του 2010 περίπου το 30% των δανείων της Τράπεζας Κύπρου και το 43% της Λαϊκής Τράπεζας επενδύθηκε στα ελληνικά ομόλογα. Συνέπεια των ενεργειών αυτών ήταν το σύνολο των δανείων αυτών να ανέλθει μιάμιση φορά του ΑΕΠ της Κύπρου. Τελικά όλα αυτά τα δάνεια προκάλεσαν ένα τραπεζικό τομέα με μέγεθος οκταπλάσιο του ΑΕΠ της Κύπρου. Και ενώ το ποσό των €100.000 των καταθέσεων που εξασφαλιζόταν για κάθε καταθέτη ήταν €32 δις, τα πραγματικά χρηματικά διαθέσιμα έφταναν τα €150 εκ. Ταυτόχρονα το δημόσιο χρέος της Κύπρου άρχισε κατά το 2011 να ανεβαίνει και να ανέλθει στο 71,1% του ΑΕΠ με δημοσιονομικό έλλειμμα -6%. Αυτό σήμαινε ότι η Κύπρος θα έμπαινε κάτω από έλεγχο των εταίρων.

Η Ελλάδα εμφάνιζε συνεχώς οικονομικές δυσκολίες και ζήτησε χρηματική βοήθεια από το ΔΝΤ και τους εταίρους. Το δυσάρεστο για τη Κύπρο ήταν ότι κάποιοι εξακολουθούσαν να προβαίνουν σε αγορές ομολόγων της Ελλάδας. Το Φεβρουάριο του 2011 η Ελληνική Κυβέρνηση δεν ήταν σε θέση να ξοφλήσει τα δάνεια της και έτσι οδηγήθηκε σε κούρεμα, όπου ουσιαστικά τα οφειλόμενα δάνεια της Ελλάδας μειώθηκαν και οι δανειστές της έχασαν μεγάλο χρηματικό κεφάλαιο που είχαν δανείσει στην Ελλάδα. Από αυτή τη κατάσταση η Κύπρος δεν έμεινε ανεπηρέαστη. Οι Κυπριακές Τράπεζες που επένδυσαν σε ελληνικά ομόλογα είχαν ζημιές που ανέρχονταν σε €4,5 δις. Οι μετοχές τους απώλεσαν από την αξία τους με αποτέλεσμα να υπάρχει σοβαρή έλλειψη χρημάτων και οι τράπεζες να οδηγηθούν σε αναζήτηση οικονομικής ενίσχυσης για να μην κλείσουν. Η Κυβέρνηση έπρεπε να στηρίξει οικονομικά τις Τράπεζες με ποσό που ανερχόταν σε €9 δις. Αυτό όμως δεν ήταν εφικτό λόγω των εξόδων της μεγάλης δημόσιας υπηρεσίας στα οποία με δυσκολία ανταποκρινόταν αφού τα έσοδα της είχαν μειωθεί σημαντικά.

Η αδυναμία από μέρους των Τραπεζών να χορηγήσουν χρήματα στην οικονομία επηρέασε σε αρνητικό βαθμό τους ιδιώτες που δεν μπορούσαν πια να ανταπεξέλθουν. Η κατάσταση

χειροτέρευσε όταν στις 31/05/2011 η Κύπρος απομονώθηκε από τις διεθνείς αγορές λόγω της αδυναμίας χορήγησης δανείων προς αυτή, όποτε βρέθηκε στην ανάγκη να ζητήσει δάνειο από τη Ρωσία το Νοέμβριο 2011 ύψους €2,5 δις. Αυτό ήταν μια προσωρινή λύση για τη Κυπριακή οικονομία γιατί και αυτά τα χρήματα πολύ σύντομα θα τελείωναν. Μετά την υποβάθμιση της από τους διεθνείς οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης Moody's το Μάρτιο 2012 και τον Fitch τον Ιούνιο 2012, η κυπριακή οικονομία έμπιπτε στη κατηγορία των «σκουπιδιών». Τότε η Κυπριακή Κυβέρνηση δεν είχε άλλη επιλογή από την αίτηση ένταξης στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης. Οι λόγοι που την οδήγησαν σε αυτή την ενέργεια ήταν η απομόνωση από τη διεθνή αγορά ομολόγων και οι δυσκολίες αποπληρωμής δανείων που είχε ήδη λάβει και πλησίαζαν να λήξουν. Αναφέρθηκε επίσης στην δύσκολη κατάσταση στην οποία είχαν περιέλθει οι Κυπριακές Τράπεζες και την άμεση ανάγκη τους για χρηματικά κεφάλαια. Έτσι η Κυπριακή Δημοκρατία και η Τρόικα άρχισαν τις συζητήσεις για τους όρους που θα έπρεπε να τηρηθούν. Η βασική τους διαφωνία ήταν ότι η Κύπρος θα έπρεπε να μειώσει τις δαπάνες της κατά €975 εκ. ετησίως, πράγμα που δεν δέχτηκε η Κυπριακή Κυβέρνηση. Οι συζητήσεις μεταξύ Κύπρου και Τρόικας συνεχίζονταν αλλά όσο ο καιρός περνούσε η Κυπριακή Οικονομία συνέχισε να καταρρέει.²⁸

Ένας άλλος λόγος της καθυστέρησης στην επίτευξη συμφωνίας ήταν ότι η Τρόικα ήθελε να γνωρίζει το πόσο που θα έπρεπε να δοθεί για να ανακεφαλαιοποιηθούν οι τράπεζες. Η Pimco ένας διεθνής οίκος ερευνών που ασχολείται κυρίως με επενδύσεις ανέλαβε να προσδιορίσει τις χρηματικές ανάγκες των κυπριακών τραπεζών.²⁹ Έτσι, κατέληξε ότι οι τράπεζες θα έπρεπε να τύχουν αρωγής ύψους €10 δις. Πέρα όμως από αυτά, η Τρόικα εξακολουθούσε να ασκεί πίεση για λήψη μέτρων και επιβολή φορολογιών γεγονός που έβρισκε αντίθετη τη Κυπριακή Κυβέρνηση. Η κατάσταση της Κύπρου επιδεινωνόταν συνεχώς και τελικά αναγκάστηκε τον Ιανουάριο 2013 να δανειστεί από την Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου, την Αρχή Τηλεπικοινωνιών Κύπρου και την Αρχή Λιμένων Κύπρου €235 εκ προκειμένου να αντιμετωπίσει κάποιες επείγουσες δαπάνες.

Η Κυπριακή Οικονομία αποζητούσε οικονομική βοήθεια ύψους €17,5 δις αλλά το αίτημα τους δεν γινόταν αποδεκτό από τη Γερμανία και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Επέμεναν ότι θα έπρεπε να δανειστούν μόνο €10 δις και οι Τράπεζες να ανακεφαλαιοποιηθούν με τα ίδια μέσα, δηλαδή με κούρεμα των καταθέσεων τους. Παρόλο που οι συζητήσεις ξεκίνησαν τον Ιούνιο 2012 τελικά κατέληξαν σε συμφωνία το Μάρτιο 2013.³⁰

Κατά τη συνεδρία του Eurogroup στις 16 Μαρτίου η Κυπριακή Δημοκρατία κατέληξε σε συμφωνία όπου θα έπρεπε να επιβαρυνθούν οι καταθέτες των τραπεζών με εφάπαξ φόρο

²⁸ Μούσουλος (βλ. υποσημ 26.σ.42-47)

²⁹ <http://www.sigmalive.com/archive/news/local/526928>, πρόσβαση στις 24/04/2015

³⁰ Μούσουλος (βλ. υποσημ. 26) σ. 47

ύψους 9,9% για καταθέσεις πάνω από €100,000 (οι εξασφαλισμένες καταθέσεις) και εφάπαξ φόρο 6,75% για καταθέσεις μέχρι €100,000. Οι καταθέτες που θα επιβαρύνονταν με αυτή τη φορολογία θα λάμβαναν μετοχές της τράπεζας αντίστοιχης αξίας του κουρέματος. Η απόφαση δεν έγινε δεκτή και το Eurogroup σε νέα συνεδρία στις 24-25 Μαρτίου αποφάσισε όπως προστατευτούν οι καταθέσεις μέχρι €100,000 όπως προνοείται στην οδηγία για το σύστημα εγγύησης των καταθέσεων. Σύμφωνα με τη νέα συμφωνία θα έπρεπε να συσσωρευτεί ο τραπεζικός τομέας και η Λαϊκή Τράπεζα να εκκαθαριστεί με την συμμετοχή των μετόχων και των καταθετών της που δεν ήταν ασφαλισμένοι. Επιπρόσθετα, θα χωριζόταν σε μια «καλή» και μια «κακή» τράπεζα με τη καλή τράπεζα να αποτελούσε μέρος της Τράπεζας Κύπρου. Το χρέος προς τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Παροχής Έκτακτης Ρευστότητας (ELA) θα το δεχόταν η Τράπεζα Κύπρου. Η δε Τράπεζα Κύπρου θα έπρεπε να επιτρέψει στη συμμετοχή των μετόχων και των καταθέσεων πέραν των €100,000 για να αντλήσει τα υπόλοιπα κεφάλαια που χρειαζόταν. Ουσιαστικά θα προέβαινε όπως είχε αποφασιστεί από το Eurogroup σε κούρεμα καταθέσεων. Τα κεφάλαια που έτυχαν κουρέματος θα μετατρέπονταν σε μετοχές. Επομένως, το 37,5% των καταθέσεων πέραν των €100,000 μετατράπηκαν σε μετοχές και 22,5% των καταθέσεων δεσμεύτηκαν για να γίνουν μετοχές, αν παρίστατο ανάγκη. Ένα ποσοστό 40% παρέμεινε επίσης παρακρατημένο σε περίπτωση που χρειαζόταν. Τελικά το ποσοστό που είχε υποστεί κούρεμα ανήλθε στο 47,5%.³¹

Το μνημόνιο προϋπόθετε για τη Κύπρο:

- Μείωση των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων κατά 15% και μη παροχή επιδομάτων.
- Μείωση συντάξεων και κοινωνικών παροχών κατά 10%.
- Κατάργηση 13^{ου} μισθού των υπαλλήλων του δημοσίου.
- Κατάργηση της ΑΤΑ σε όλο το φάσμα και την ευρύτερη δημόσια υπηρεσία.
- Σταθεροποίηση των μισθών μέχρι το 2015.
- Παγοποίηση θέσεων και μείωση των υπαλλήλων της δημόσιας υπηρεσίας κατά της διετία 2013-2015 κατά 1250 κάθε έτος.

³¹ Χριστίνας Ιωάννου, Αχιλλεύς Αιμιλιανίδη, «Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Η ΕΕ ΜΕΤΑ ΤΟ ΚΟΥΡΕΜΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ», διαθέσιμο σε <http://www.academia.edu/6239119>

- Αλλαγή στο σύστημα βάρδιας και πτώση αμοιβής για την υπερωριακή απασχόληση κατά 20%.
- Μείωση της 13^{ης} σύνταξης κατά 50% για όσους λαμβάνουν σύνταξη μεταξύ 1000-1500€ και 75% σε όσες συντάξεις υπερβαίνουν τα €1500 το μήνα.
- Εφαρμογή έκτακτης εισφοράς για κρατικούς αξιωματούχους και γενικούς διευθυντές.
- Επιβολή φορολογίας 6,8% στις συντάξεις.
- Μείωση των εξόδων για το πασχαλινό επίδομα, το επίδομα Χριστουγέννων και σταμάτημα του επιδόματος για τη θέρμανση.
- Προσαρμογή του συστήματος δωρεάς ιατρικής περίθαλψης με καθορισμό κριτηρίων στο εισόδημα €20,500 για όλους ανεξαιρέτως.
- Διαγραφή του χρέους της Κυβέρνησης ποσού €7,2 δις προς το Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων.
- Πληρωμή τέλους €10 για παροχή ιατρικών υπηρεσιών και φαρμάκων.
- Αύξηση εσόδων από το φόρο ακίνητης ιδιοκτησίας και το Φ.Π.Α.
- Εφαρμογή εναλλαξιμότητας για τους υπαλλήλους της δημόσιας υπηρεσίας.
- Θέμα ιδιωτικοποίησης των Ημικρατικών Οργανισμών.³²

Φυσικά οι συζητήσεις σε κάποια θέματα που αναφέρθηκαν πιο πάνω για το μνημόνιο συζητούνται ακόμα, ενώ κάποια εφαρμόστηκαν ήδη.

Οι συνέπειες για το λαό της Κύπρου σχεδόν δυο χρόνια μετά το μνημόνιο είναι δυσβάστακτες. Αρχικά το βιοτικό επίπεδο των Κυπρίων παρουσίασε πτώση, 200.000 περίπου άτομα ζουν στο όριο της φτώχειας και 48.000 καταφεύγουν στα Κοινωνικά Παντοπωλεία για να εξασφαλίσουν φαγητό.³³ Η ανεργία είχε φτάσει το 16,3% το Φεβρουάριο του 2015 και η ανεργία στους νέους ήταν της τάξεως του 34,2% σύμφωνα με το Δεκέμβριο του 2014.³⁴ Το Δημόσιο χρέος της Κύπρου φτάνει το 110% του ΑΕΠ. Περίπου το 90% των πολιτών της Κύπρου παραδέχθηκε ότι η οικονομική του κατάσταση έγινε δυσκολότερη. Τα δάνεια που δεν εξυπηρετούνται ανέρχονται στο 48%. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα η Κύπρος είναι πρώτη στα χρέη που έχουν τα νοικοκυριά. Τα ανεξέλεγκτα δάνεια που χορηγούσαν οι Τράπεζες και οι δυσκολίες καταβολής των δόσεων

³² Μούσουλος (βλ. υποσημ. 26) σ. 163-165

³³ Μούσουλος (βλ. υποσημ. 26) σ. 272

³⁴ ‘Δείκτης ανεργίας για το μήνα Φεβρουάριο 2015 στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (28) και της Ευρωζώνης (19),’ Ενημερωτικό Δελτίο, εμφανισμένο στις 15/04/2015, <http://www.inemy.gr>

με το ξέσπασμα της κρίσης, κατέστησε τα κυπριακά νοικοκυριά στη πρώτη θέση των χρεωμένων νοικοκυριών στην Ευρώπη. Τα χρέη των νοικοκυριών συνολικά ανέρχονταν σε €22,4 δις το 2013, ποσό που αντιστοιχούσε στο 288% του ΑΕΠ της Κύπρου. Η όλη οικονομική κατάσταση έχει δημιουργήσει σε συνάρτηση με την ανεργία σωρεία προβλημάτων στα νοικοκυριά.³⁵

³⁵ Μούσουλος (βλ. υποσημ. 26) σ. 273-274

Κεφάλαιο 3: Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης και Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

3.1 Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης και κοινωνική προστασία

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το οποίο συνεδρίασε στις 9 Δεκεμβρίου 1989 στο Στρασβούργο επικύρωσε το Κοινοτικό Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων. Ο Κοινοτικός Χάρτης προσδιορίζει τα ουσιώδη δικαιώματα του Ευρωπαϊκού κοινωνικού πλαισίου στηριζόμενος στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη και συμφωνίες της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα πλαίσια της κοινωνικής της δράσης το 1990-1991 χρησιμοποίησε το Χάρτη και ουσιαστικά εφάρμοσε οδηγίες και ψηφίσματα στην εργασία, στην εργατική δικαιοσύνη, στην ασφάλεια στο τόπο εργασίας, τη κοινωνική προστασία. Αναφορικά με τη κοινωνική προστασία έδωσε έμφαση στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού και στην εξασφάλιση των ατόμων τρίτης ηλικίας και των ατόμων με ιδιαίτερες ανάγκες.³⁶ Ο κοινωνικός αποκλεισμός σαν έννοια σημαίνει την εμφάνιση προβλημάτων που δεν επιτρέπουν την εφαρμογή «των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων» και απειλούν την επιβίωση του ατόμου.³⁷

Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης είναι το πιο πλήρες εργαλείο που κατέχει το Συμβούλιο της Ευρώπης στο θέμα της προάσπισης των ανθρώπινων και «κοινωνικών δικαιωμάτων». Η υπογραφή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη έγινε το 1961 στο Τορίνο και μπήκε σε εφαρμογή στις 26 Φεβρουαρίου 1965. Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης ουσιαστικά είναι η συνθήκη που λειτουργεί συμπληρωματικά στην «Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών.»³⁸ Η Κυπριακή Δημοκρατία τον επισήμοποίησε με τον Κυρωτικό Νόμο 64/1967. Το 1996 άρχισε να εφαρμόζεται ο Αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης ο οποίος άρχισε να τηρείται από την 1^η Ιουλίου 1999 με απότερο σκοπό την κατάργηση του πρώτου Χάρτη. Η Κύπρος υπέγραψε τον

³⁶ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-95-498_el.htm, πρόσβαση στις 25/04/2015

³⁷ Αμίτσης Γ., Η ΘΕΣΜΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΩΝ ΕΛΑΧΙΣΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ, Α.ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 2001 σ: 206

³⁸ Αμίτσης (βλ. υποσημ. 37) σ: 243

Αναθεωρημένο Ευρωπαϊκό Χάρτη στις 3 Μαΐου 1996, επισημοποιήθηκε στις 27 Σεπτεμβρίου 2000 και μπήκε σε εφαρμογή την 1^η Νοεμβρίου 2000.³⁹

Ο Αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης αποσκοπούσε να ενσωματώσει κανόνες που θα εφαρμόζονταν σε όλες τις χώρες της Ευρώπης. Σε αυτόν αλλάζουν κάποια δικαιώματα του που ίσχυαν στο Χάρτη του 1961. Επιπλέον εισέρχονται και άλλα δικαιώματα που αναφέρονται στην ανέχεια και τη κοινωνική περιθωριοποίηση.⁴⁰ Οι χώρες που υπέγραψαν τον Αναθεωρημένο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη του 1996 έχουν μεταξύ άλλων συμφωνήσει τα σημεία 13 και 30 που αναφέρουν τα εξής αντίστοιχα: καθένας που δεν έχει αρκετά χρηματικά μέσα δεν στερείται του δικαιώματος για «κοινωνική και ιατρική αντίληψη»⁴¹ και ότι όλοι πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να προστατευτούν από τη «φτώχεια και το κοινωνικό αποκλεισμό».⁴² Συνεπώς το άρθρο 13 αναφέρεται στην δέσμευση των χωρών να προσφέρουν την απαραίτητη αρωγή στα άτομα εκείνα που δεν έχουν τα κατάλληλα μέσα και ούτε λαμβάνουν παροχή από «σύστημα κοινωνικής ασφάλισης» και σε περίπτωση που αρρωστήσουν την ιατρική φροντίδα που είναι απαραίτητη. Επίσης το άρθρο 13 αναφέρεται στη λήψη των μέτρων εκείνων που να μην εμποδίζουν τα άτομα που λαμβάνουν οποιαδήποτε από τις δύο προαναφερθείσες βοήθειες, από την εφαρμογή «των κοινωνικών δικαιωμάτων τους».⁴³ Το άρθρο 30 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη αναφέρεται στην αποδοτική εφαρμογή του δικαιώματος αντιμετώπισης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Στα πλαίσια του εν λόγω άρθρου οι Κυβερνήσεις δεσμεύονται όπως: (α) λαμβάνουν όλες τις ενέργειες που είναι αναγκαίες ώστε τα άτομα και οι οικογένειες τους που βρίσκονται ή είναι στα πρόθυρα της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού, να ενταχθούν στην αγορά εργασίας και στη κοινωνία γενικότερα, να λάβουν τα απαραίτητα εφόδια και επιμόρφωση και να μπορούν να λάβουν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, (β) να αναπροσαρμόζονται τα μέτρα όποτε χρειάζεται, ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της κατάστασης που υφίσταται.⁴⁴

39

<http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/All/16985E66E69C3AEBC2257AA10048CDCB?OpenDocument>

⁴⁰ Αμίτσης, (Βλ. υποσημ. 37) σελ. 303-304

⁴¹ Αμίτσης Γ., Λαναράς Α., Σίττα Β., Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης: Το Θεσμικό Πλαίσιο, Παπαζήση, Αθήνα 1999 σ: 84

⁴² Αμίτσης, Λαναράς, Σίττα (βλ.υποσημ. 41) σ: 85

⁴³ Αμίτσης, Λαναράς, Σίττα (βλ.υποσημ. 41) σ: 95

⁴⁴ Αμίτσης, Λαναράς, Σίττα (βλ.υποσημ. 41) σελ. 106-107

Η φτώχεια αναφέρεται σε άτομα που ζουν κάτω από συνθήκες φτώχειας ανέκαθεν ή παροδικά που τους οδηγούν όμως στη φτώχεια. Ο κοινωνικός αποκλεισμός αναφέρεται στα άτομα που βιώνουν ακραίες καταστάσεις φτώχειας και δεν έχουν τρόπο να επιβιώσουν και το δικαίωμα τους σε λαμβανόμενες παροχές έχει εξαντληθεί ή δεν το δικαιούνται εφόσον δεν πληρούν τα κριτήρια. Ως κοινωνικά αποκλεισμένοι μπορεί να είναι και άτομα που δεν ζουν καταστάσεις φτώχειας, αλλά στερούνται κάποιων δικαιωμάτων λόγω κάποιας παρατεταμένης ασθένειας, διαλυμένης οικογένειας, περιθωριοποίησης για κάποιους λόγους. Το άρθρο 30 δεν αναφέρεται στην απόκτηση των ελάχιστων μέσων γιατί το σημείο αυτό καλύπτει το άρθρο 13.⁴⁵ Ουσιαστικά το άρθρο 13 είναι συμπληρωματικό του 30 και καλύπτουν μαζί το ζήτημα αντιμετώπισης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

3.2 Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Στις 24 Ιουνίου 1992 το Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων συστάθηκε και εκτίμησε ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός και η φτώχεια επιδεινώθηκαν εξαιτίας της κατάστασης που υπάρχει στην απασχόληση και συγκεκριμένα η ανεργία που έχει λάβει διαστάσεις ανησυχητικές και τείνει να εξελιχθεί σε μακροπρόθεσμη. Φυσικό επακόλουθο της ανεργίας είναι η απομόνωση και περιθωριοποίηση των ατόμων που βιώνουν αυτή τη κατάσταση. Έτσι καθίσταται επιτακτική η ανάγκη προσφοράς αρωγής για να επιτευχθεί η οικονομική και κοινωνική ένταξη των ατόμων που είναι άνεργοι, νοουμένου ότι θα εξασφαλιστούν τα αναγκαία μέσα. Επιπρόσθετα, το Συμβούλιο έλαβε υπόψη σημείο του Κοινοτικού Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων (Στρασβούργο 1989) που κάνει αναφορά στην αντιμετώπιση φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού. Αναλυτικότερα και σύμφωνα με το τι ισχύει σε κάθε χώρα, η σύσταση της 24^{ης} Ιουνίου αναφέρει ότι κάθε άτομο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας έχει δικαίωμα κατά την εργασία του να έχει παροχή από κοινωνική ασφάλιση ενός φυσιολογικού επιπέδου. Αναφορικά με τα άτομα που έχουν απολέσει την εργασία τους ή δε βρήκαν άλλη απασχόληση ή δε κατάφεραν ποτέ να βρουν εργασία και αδυνατούν να αποκτήσουν τα απαραίτητα για την επιβίωση τους, θα πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα παραχώρησης επαρκών παροχών για τα αναγκαία. Από τη προσπάθεια αντιμετώπισης του κοινωνικού αποκλεισμού δε

⁴⁵ Αμίτσης, Λαναράς, Σίττα (βλ.υποσημ. 41) σ: 255-256

θα μπορούσαν να εξαιρεθούν οι ηλικιωμένοι που δεν πληρούν τα κριτήρια για σύνταξη, παρόλο που έχουν φτάσει τη συντάξιμη ηλικία. Τα άτομα αυτά θα πρέπει να χρήζουν της ανάλογης οικονομικής βοήθειας για τα απαραίτητα για επιβίωση όπως επίσης και της δέουσας ιατρικής κάλυψης.

Αναγνωρίζοντας ότι η εξασφάλιση των απαραίτητων πόρων είναι ένα είδος κοινωνικής προστασίας, κάθε χώρα οφείλει να διαμορφώσει η ίδια το νομοθετικό πλαίσιο εφαρμογής αυτής της εξασφάλισης για όσους δεν καλύπτονται από κάποια κοινωνική ασφάλιση λαμβάνοντας υπόψη τα χρηματικά διαθέσιμα και αυτά που πρέπει πρώτα να γίνουν στο σύστημα της κοινωνικής προστασίας. Επομένως, λαμβάνοντας υπόψη τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για την εξάλειψη της φτώχειας θα πρέπει να ισχύσει σε όλα τα μέλη της ΕΕ ένα ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα που θα συμβάλλει στη κοινωνική ένταξη των ατόμων που υποφέρουν ή βρίσκονται στα πρόθυρα της ανέχειας.

Κάθε χώρα που εφαρμόζει το θεσμό αυτό θα πρέπει να προβεί σε κατάλληλες ενέργειες ώστε το πρόγραμμα κοινωνικής προστασίας που εφαρμόζει να είναι συνυφασμένο με κάποιες αρχές.⁴⁶

Οι αρχές αυτές καθορίζουν την αποδοχή και εφαρμογή του δικαιώματος για μια ανθρώπινη και φυσιολογική επιβίωση. Αρχικά θα πρέπει να μη θίγεται η αξιοπρέπεια του ανθρώπου. Έπειτα ο λήπτης θα πρέπει μένει στη χώρα. Ωστόσο, τα μέλη θα μπορούν να παρέχουν οικονομική βοήθεια και σε άλλα άτομα που έρχονται αντιμέτωπα με φαινόμενα κοινωνικής απομόνωσης, με βάση την ισχύουσα νομοθεσία της χώρας.⁴⁷

Επιπρόσθετα, κάθε χώρα θα προσφέρει στα άτομα που δε διαθέτουν είτε οι ίδιοι είτε η οικογένειά τους, τα απαραίτητα για να ζουν καθωσπρέπει με κάποιες προϋποθέσεις: α) τα άτομα που είναι υγιή και σε ηλικία που μπορούν να εργαστούν να είναι διαθέσιμα για απασχόληση ή να τύχουν κάποιας επαγγελματικής κατάρτισης που θα είναι βοηθητική στη προσπάθεια ανεύρεσης εργασίας. Επιπλέον για τα άτομα που αδυνατούν να εργαστούν λόγω ηλικίας ή προβλημάτων υγείας αλλά ζουν κάτω από δύσκολες οικονομικές συνθήκες να παρέχεται κάθε είδους βοήθεια που κρίνεται σκόπιμη για την αξιοπρεπή επιβίωση τους. β) Τα άτομα που σπουδάζουν είτε έχουν πλήρη εργασία με κανονικό ωράριο να αποκλείονται από τη κατηγορία των δικαιούχων.⁴⁸ Τα άτομα αυτά μπορούν να είναι δικαιούχοι του ελάχιστου εισοδήματος μόνο στη περίπτωση που παύσουν να εργάζονται ή παύσουν να είναι φοιτητές και νοουμένου ότι θα έρθουν σε φάση που δεν μπορούν να έχουν τους πόρους για να επιβιώσουν.

⁴⁶ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992H0441&from=EL>

⁴⁷ Αμίτσης, (Βλ. υποσημ. 37) σελ. 421

⁴⁸ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992H0441&from=EL>

Επίσης σύμφωνα με τη Σύσταση το δικαίωμα σε ελάχιστο εισόδημα θα πρέπει να μην ενέχει συγκεκριμένη χρονική διάρκεια, με τον όρο ότι υπάρχουν διαθέσιμα. Όμως, έστω και αν υπάρχει όριο στη χρονική διάρκεια της παροχής, αν συντρέχει ανάγκη θα επαναρχίσει η καταβολή του. Ακόμα θα πρέπει τα άτομα που λαμβάνουν παροχή από το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης να αποκλείονται από το θεσμό του ελάχιστου εισοδήματος. Τέλος, παράλληλα με το δικαίωμα της χορήγησης των μέσων που χρειάζονται για να καλύψουν τα βασικά για την επιβίωση τους θα πρέπει να υλοποιούνται προγράμματα για τη κοινωνικοοικονομική εισδοχή των ατόμων που το επιθυμούν. Αυτά προβλέπονται και στο Ψήφισμα του Συμβουλίου που εγκρίθηκε στις 29 Σεπτεμβρίου 1989 για την απάμβλυνση του προβλήματος της κοινωνικής υποβάθμισης.⁴⁹

Σύμφωνα με τη σύσταση κάθε χώρα θα πρέπει να δώσει βαρύτητα στις πιο κάτω κατευθύνσεις για να αλλάξει το πρόγραμμα εξασφάλισης των απαραίτητων μέσων για τη διαβίωση τους.

Πρώτιστα, κάθε χώρα πρέπει κατά τον προσδιορισμό του ποσού για μια αξιοπρεπή ζωή, να συνυπολογίσει το βιοτικό επίπεδο που υπάρχει στην επικράτεια της για διάφορους τύπους οικογένειας και αριθμό μελών των οικογενειών. Επίσης τα πόσα που αφορούν κάποιες ανάγκες να αναθεωρούνται και όταν χρειάζεται να παρέχεται πρόσθετο ποσό. Κατά το προσδιορισμό του ποσού να χρησιμοποιούνται οι κατάλληλοι δείκτες όπως τα στατιστικά στοιχεία που έχουν συσσωρευτεί για το επίπεδο των τιμών, τον ελάχιστο βάσει νόμου μισθό που ισχύει, το μέσο εισόδημα που αποκτάται. Για κάθε άτομο που είναι ικανό και διαθέσιμο για εργασία να παρέχεται κίνητρο που θα εξασφαλίσει την αδιάλειπτη προσπάθεια αναζήτησης εργασίας. Επίσης θα πρέπει να αναπροσαρμόζονται τα ποσά που θα παρέχονται για την επάρκεια των μέσων για τα άτομα που το χρειάζονται με βάση τους δείκτες που αναφέρθηκαν, ώστε να διατηρείται το επίπεδο διαβίωσης τους. Επίσης για τα άτομα ή τις οικογένειες των οποίων τα εισοδήματα είναι χαμηλά και δεν τους επιτρέπει να έχουν ένα σεβαστό επίπεδο ζωής, να παραχωρείται η επιπρόσθετη χρηματική ενίσχυση που θα ανεβάζει τα εισοδήματα τους στα ποσά που έχουν ανακοινωθεί ως τα κατάλληλα για την εξασφάλιση του επιπέδου αξιοπρεπούς ζωής.⁵⁰

Επίσης προνοείται ότι τα άτομα που είναι λήπτες παροχών προς εξασφάλιση επαρκών πόρων να τυχαίνουν επιεικούς χειρισμού για τις υποχρεώσεις τους προς τη φορολογική υπηρεσία ή στην υπηρεσία κοινωνικής ασφάλισης. Πέραν από όσα αναφέρθηκαν θα πρέπει τα άτομα που χρειάζεται να ενταχθούν στο σύστημα των βοηθημάτων, να τύχουν της ανάλογης στήριξης,

⁴⁹ Αμίτσης, (Βλ. υποσημ. 37) σελ. 423

⁵⁰ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF>

ενημέρωσης και βοήθειας για να εφαρμόσουν τα δικαιώματα που έχουν. Ακόμα, για τα άτομα που είναι σε ενεργή ηλικία και ικανά να δουλέψουν να ληφθούν μέτρα ή να προσφερθεί κατάρτιση σε κάποια επαγγέλματα, γεγονός που θα τα βοηθήσουν να εισέλθουν στη αγορά εργασίας για πρώτη φορά ή μετά από καιρό. Τέλος, να αναζητηθούν τρόποι που θα ευνοούν την πληροφόρηση των οικονομικά δυσπραγούντων για τη δυνατότητα συμμετοχής στα προγράμματα εισοδηματικής αρωγής. Κάθε χώρα οφείλει να κάνει όσο το δυνατόν πιο εύκολη την διαδικασία που ακολουθείται για την εξέταση των αιτήσεων και των εισοδημάτων των αιτητών. Να παρέχεται η δυνατότητα στους αιτητές να κινηθούν δικαστικώς στη περίπτωση που θεωρούν ότι αδικαιολόγητα δεν εγκρίθηκαν για τη παροχή.⁵¹

Τέλος, θα πρέπει κάθε χώρα να είναι σε θέση να εφαρμόσει τις αρχές της σύστασης σιγά σιγά, ώστε μετά από τη παρέλευση πέντε χρόνων να αρχίσει η εφαρμογή ενός προγράμματος ελάχιστου εισοδήματος. Εννοείται φυσικά ότι για να υλοποιηθεί ένα πρόγραμμα ελάχιστων πόρων θα πρέπει να συνυπολογιστούν αν υπάρχουν, τα οικονομικά μέσα που να επιτρέπουν ένα τέτοιο πρόγραμμα και οι ενέργειες που είναι αναγκαίες για να προετοιμαστεί το κράτος που θα το εφαρμόσει. Επίσης παρέχεται το δικαίωμα σε κάθε χώρα που θα το υιοθετήσει να το προσαρμόσει με βάση την ηλικία και τις οικογενειακές συνθήκες των ατόμων.⁵² Κάθε χώρα οφείλει να προβεί σε κατάλληλες πράξεις που θα κάνουν πρακτικά πιο εύκολη την ενημέρωση των ενδιαφερομένων για τα προγράμματα που παρέχουν οικονομική ενίσχυση. Επίσης κάθε χώρα που έχει σύστημα ελάχιστων πόρων καλό θα είναι να προγραμματίζει τρόπους που θα καθιστούν εφικτή την αξιολόγηση του αλλά και των εξαγόμενων αποτελεσμάτων.

Συνεπώς, το Συμβούλιο ζητά από την Επιτροπή να προβεί στην εφαρμογή ενός μέσου για ανταλλαγή πληροφοριών, γνώσεων και απόψεων από τις χώρες που το εφαρμόζουν και να συμπληρώνεται έκθεση με πλήρη αναφορά στη πρόοδο και τα προβλήματα που παρουσιάζονται κατά την τήρηση της σύστασης (που περιγράφηκε ανωτέρω) που έγινε στις 24 Ιουνίου.

Η Έκθεση να παραδίδεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σε τακτά χρονικά διαστήματα, καθώς θα κρίνει πόσο αποτελεσματική είναι η εφαρμογή του μέτρου αυτού.⁵³

⁵¹ Αμίτσης, (Βλ. υποσημ. 37) σελ. 430-436

⁵² Αμίτσης, (Βλ. υποσημ. 37) σελ. 439-441

⁵³ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF>

3.3 Θεσμός Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος

Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα ορίζεται ως το «ύστατο δίχτυ ασφαλείας» για να προστατευτούν οι άποροι κατά το ξέσπασμα οικονομικών κρίσεων.⁵⁴ «Είναι ένα πρόγραμμα κοινωνικής πρόνοιας που αφορά τα άτομα που λόγω του ότι δεν εργάζονται, στερούνται της δυνατότητας να συμμετάσχουν στη κοινωνική διαπραγμάτευση, με αποτέλεσμα να οδηγηθούν σε μια κατάσταση όπου να εξαρτώνται από τη κοινωνική πρόνοια.»⁵⁵ Πρόκειται για την ενίσχυση των πόρων των ατόμων που βιώνουν την ανέχεια και την απόλυτη εξαθλίωση. Η χρηματοδότηση του γίνεται από το κρατικό προϋπολογισμό και για τη καταβολή του στα άτομα που το αιτούνται, πραγματοποιείται ενδεδειγμένος έλεγχος των εισοδημάτων τους. Το ποσό που καταβάλλεται είναι η διαφορά μεταξύ του ποσού που έχει οριστεί ως το κατώτατο όριο διαβίωσης και των μέσων που κατέχουν τα νοικοκυριά. Απώτερος του στόχος είναι η οικονομική ανεξαρτησία των δικαιούχων και ο απεγκλωβισμός τους από το σύστημα καταβολής του ελάχιστου εισοδήματος.

Η σταδιακή προσπάθεια για την υιοθέτηση ενός προγράμματος κοινωνικής προστασίας των οικονομικά ασθενέστερων τάξεων και αυτών που για λόγους υγείας δεν εργάζονται και τα έσοδα τους είναι πενιχρά, σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, αποσκοπούσε στην κατοχύρωση ενός θεσμού που θα εξασφάλιζε τους πόρους για μια αξιοπρεπή διαβίωση. Είναι γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που επικρατούν οδήγησε στην αποδυνάμωση των θεσμών που εξασφάλιζαν μια οικονομική σιγουριά προγενέστερα. Οι θεσμοί αυτοί είναι οι σίγουρες θέσεις εργασίας, τα συνεχώς ανερχόμενα επίπεδα απασχόλησης, ο δυνατός θεσμός της οικογένειας, η οικονομική δυνατότητα για ανέλιξη του μορφωτικού και πνευματικού επιπέδου. Επομένως, σε μια ύστατη προσπάθεια να παγιωθεί η φτώχεια απαιτείται η αναζήτηση μέτρων και τρόπων που θα ενδυναμώσουν το σύστημα κοινωνικής προστασίας. Σε αυτό σημείο είναι που υιοθετήθηκε σταδιακά από όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες ένα πρόγραμμα κοινωνικής πρόνοιας και εξασφάλισης των ατόμων που βιώνουν συνθήκες φτώχειας, η παροχή ενός ελάχιστου εισοδήματος.⁵⁶ Άλλωστε στον Αναθεωρημένο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη

⁵⁴ Ματσαγγάνης Μ., «Η κοινωνική αλληλεγγύη και οι αντιφάσεις της: Ο ρόλος του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος σε μια σύγχρονη κοινωνική πολιτική», ΚΡΙΤΙΚΗ, Αθήνα 2004 σ: 99

⁵⁵ Ματσαγγάνης Μ., «ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ», ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, Αθήνα 1999 σ:160

⁵⁶ Ματσαγγάνης, (Βλ. υποσημ. 54), σελ.99-101

(1989) γίνεται λόγος για προσπάθεια καταπολέμησης κρουσμάτων κοινωνικού αποκλεισμού και τελικά στις 24 Σεπτεμβρίου 1992 το Συμβούλιο της Ευρώπης, επισημοποιεί το θεσμό του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος.⁵⁷ Για να εφαρμοστεί και στη πράξη κάθε χώρα όφειλε να προσδιορίσει το όριο της φτώχειας. Η φτώχεια διακρίνεται σε απόλυτη και σχετική. Ως απόλυτη φτώχεια ορίζεται το εισόδημα εκείνο που θα εξασφαλίσει σε ένα άτομο ή μια οικογένεια τα βασικά αγαθά και υπηρεσίες. Η σχετική φτώχεια αφορά το εισόδημα εκείνο όπου ένα άτομο ή μια οικογένεια μπορούν να λαμβάνουν μέρος σε δραστηριότητες που είναι αναγκαίες για μην παύσει να είναι ενεργό μέλος της κοινωνίας του. Για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως ιδανικότερη θεωρείται η σχετική φτώχεια.

3.4 Προϋποθέσεις για την έγκριση του ΕΕΕ

- Κατοικία: Για να μπορεί κάποιος να αιτηθεί για το ΕΕΕ θα πρέπει να έχει τη μόνιμη κατοικία του στη χώρα. Εξαιρέση αποτελούν η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο όπου στη Σουηδία θα πρέπει να έχουν άδεια παραμονής ενώ στο Ηνωμένο Βασίλειο θα πρέπει να βρίσκονται απλά στη χώρα. Σε κάποιες χώρες η «νόμιμη διαμονή» θα πρέπει να είναι περισσότερη από κάποια χρόνια (5 χρόνια στο Λουξεμβούργο, 7 χρόνια στη Δανία) ενώ άλλες χώρες δεν απαιτούν χρόνο κατοικίας σε κάποια χώρα. Το μόνο που απαιτείται είναι η μόνιμη εγκατάσταση όπως λόγου χάρι είναι η περίπτωση της Γαλλίας, της Εσθονίας, της Μάλτας, Πολωνίας, Σλοβενίας, Λετονίας.
- Ιθαγένεια: Υπάρχουν οι χώρες που παρέχουν το ΕΕΕ μόνο σε άτομα που έχουν την εθνικότητα της χώρας τους (Αυστρία, Γαλλία, Μάλτα, Δανία), χώρες που δίνουν το ΕΕΕ και στους αλλοδαπούς αρκεί να διαμένουν εκεί νόμιμα (Φιλανδία, Λουξεμβούργο, Νορβηγία, Βουλγαρία, Ισπανία, Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Πορτογαλία, Εσθονία, Πολωνία, Λιθουανία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Σουηδία) και στην Ιρλανδία όπου οι αλλοδαποί χρειάζονται μόνο άδεια παραμονής. Στη Κύπρο δεν είναι απαραίτητο να έχει κάποιος κυπριακή εθνικότητα για να πάρει το ΕΕΕ.

⁵⁷ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF>

- Ηλικία: Οι περισσότερες χώρες δεν καθορίζουν όριο ηλικίας για να λάβει κάποιος ΕΕΕ. Τέτοιες χώρες είναι η Κύπρος, Αυστρία, Σουηδία, Φιλανδία, Σλοβακία, Λιθουανία και άλλες. Χώρες που βάζουν όριο ηλικίας για να λάβει κάποιος ΕΕΕ είναι το Βέλγιο, η Μάλτα, η Ολλανδία, η Πορτογαλία και άλλες και είναι 18 χρονών, Γαλλία και Ισπανία 25 χρονών.⁵⁸

Κεφάλαιο 4: Προγράμματα Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος σε Ευρωπαϊκές Χώρες

4.1 Γερμανία

Στη περίπτωση της Γερμανίας ισχύει το πρόγραμμα Sozialhilfe το οποίο καθιερώθηκε το 1962. Πρόκειται για ένα είδος κοινωνικής αρωγής που έχει σαν σκοπό την οικονομική στήριξη όσων δεν έχουν τα απαραίτητα για να ζήσουν αξιοπρεπώς και στην τοποθέτηση τους στην απασχόληση. Δικαιούχοι είναι τα άτομα που είναι μόνιμοι κάτοικοι της Γερμανίας ανεξαρτήτως ηλικίας που είναι ανίκανοι να δουλέψουν λόγω κάποιας αρρώστιας ή αναπηρίας, τα άτομα που λαμβάνουν την ελάχιστη σύνταξη ή δεν είναι σε οικονομική κατάσταση που να τους επιτρέπει να έχουν τα αναγκαία για την διαβίωση τους και της οικογένειάς τους. Ο δικαιούχος δικαιούται τη παροχή για όσο διάστημα τη χρειάζεται με τη δέσμευση της ταυτόχρονης αναζήτησης εργασίας μέσω εγγραφής στην αρμόδια υπηρεσία. Το ύψος του καθορίζεται σύμφωνα με τη σύνθεση του νοικοκυριού και τις ουσιαστικές ανάγκες τους. Αναλόγως του αριθμού των μελών της οικογένειας το ποσό αυξάνεται και για το ακριβές ύψος της παροχής συνυπολογίζεται το εισόδημα και τα περιουσιακά που έχει στη κατοχή της η οικογένεια.

Συγκεκριμένα το ποσό ανέρχεται σε €345 μηνιαίως και κατανέμεται ως εξής:

1. Όλο το ποσό για τον αρχηγό της οικογένειας
2. 60% για εξαρτώμενα παιδιά κάτω των 14 χρονών
3. 80% για εξαρτώμενα παιδιά κάτω πάνω από 14 χρονών
4. 90% αν το ζευγάρι μένει μαζί

Επιπρόσθετα μπορούν να παραχωρηθούν πρόσθετα ποσά για οικογένειες με ένα γονιό, για εγκυμονούσες, για όσους έχουν φτάσει τα 65 έτη ή είναι πάνω από 18 χρονών και με μόνιμο

⁵⁸ «Πολιτικές Ελάχιστου Εισοδήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα: Μια συγκριτική ανάλυση» διαθέσιμο από http://tvxs.gr/sites/default/files/attachments/2014/39/161115_grafeioproipologismou.pdf, πρόσβαση στις 28/04/2015

πρόβλημα υγείας που τους καθιστά ανήμπορους για εργασία. Η νομοθεσία προνοεί βοηθήματα και ιατρική φροντίδα, ενοίκιο και θέρμανση. Η πηγή της χρηματοδότησης είναι η φορολογία.⁵⁹

4.2 Γαλλία

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα που ίσχυε από το 1988 αντικαταστάθηκε το 2008 από το Εισόδημα Ενεργού Αλληλεγγύης όπου ουσιαστικά όσοι έπαιρναν το επίδομα έπρεπε να προσπαθούν να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Οι δικαιούχοι απαιτείται να διαμένουν στη Γαλλία. Το ποσό που παρέχεται εξαρτάται από τον αριθμό των μελών μιας οικογένειας και τα εισοδήματα της συνολικά. Αυτά τα εισοδήματα μπορεί να είναι επίδομα ασθενείας ή σωματικής βλάβης, ανεργίας, επίδομα τέκνου, έσοδα από περιουσιακά στοιχεία και τόκους κεφαλαίων. Το ποσό του ΕΕΕ είναι €440,86 μηνιαίως και ανάλογα με τα μέλη διαμορφώνεται ως εξής:

1. Όλο το ποσό για τον αρχηγό της οικογένειας (αιτητής)
2. 50% για ζευγάρι που δεν έχει παιδιά
3. 30% για οικογένεια με ένα εξαρτώμενο παιδί
4. 30% για οικογένεια με δυο εξαρτώμενα παιδιά
5. 40% για οικογένεια με τρία εξαρτώμενα παιδιά

Αν τα εισοδήματα είναι μεγαλύτερα από το ποσό του ΕΕΕ το επίδομα αποκόπτεται από την πρώτη μέρα του προσεχούς μήνα. Παρέχεται για τρεις μήνες αλλά υπάρχει η δυνατότητα της παράτασης για άλλους τρεις μήνες και ούτω καθεξής. Αποτελεί πρόσθετο εισόδημα για αυτούς που εργάζονται άλλα δεν έχουν ικανοποιητικό εισόδημα που να τους εξασφαλίζει τους ελάχιστους πόρους που είναι αναγκαίοι. Το δικαιούνται άτομα μεταξύ 25 ετών και ηλικίας σύνταξης. Με εξαίρεση μπορεί να το παίρνουν άτομα κάτω των 25 χρονών αν έχουν να συντηρήσουν παιδί ή αν έχουν απασχοληθεί για μικρό χρονικό διάστημα και δεν έχουν εργασία. Ωστόσο, είναι υποχρεωμένοι να ψάχνουν για δουλειά και να συμμετέχουν σε προγράμματα που σκοπό έχουν την τοποθέτηση σε εργασία. Χρηματοδοτείται από τη φορολογία. Το μοντέλο της Γαλλίας είναι συναφές με το Γερμανικό μοντέλο.⁶⁰

⁵⁹ «Πολιτικές Ελαχίστου Εισοδήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα: Μια συγκριτική ανάλυση» (Βλ.υποσημ. 67) και «Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στα κράτη μέλη της ΕΕ-28 και της ΕΖΕΣ» διαθέσιμο από http://e-jst.teiath.gr/issue_38/georgarakis_38.pdf πρόσβαση στις 28/04/15

⁶⁰ « Πολιτικές Ελαχίστου Εισοδήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα: Μια συγκριτική ανάλυση» (Βλ.υποσημ. 67) και «Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στα κράτη μέλη της ΕΕ-28 και της ΕΖΕΣ» διαθέσιμο από http://e-jst.teiath.gr/issue_38/georgarakis_38.pdf πρόσβαση στις 28/04/15

4.3 Ιταλία

Το είδος του ΕΕΕ που παρέχεται στην Ιταλία είναι υπό την ευθύνη και συντονισμό των περιφερειών ή των δήμων. Είναι μια μεταβίβαση που έχει γίνει από το 1977 και οι περιφέρειες και οι δήμοι έχουν υπό τον έλεγχο τους «τη περιουσία και τις λειτουργίες των κατά τόπους φιλανθρωπικών φορέων για να εφαρμόσουν το *Minimo Vitale* (ελάχιστο εισόδημα διαβίωσης)». ⁶¹ Τα κριτήρια που έπρεπε να πληρούνται για κάθε περιφέρεια ή δήμο ήταν διαφορετικά. Η ηλικία που πρέπει να έχει κάποιος για να το δικαιούται είναι τουλάχιστον 18 χρονών. ⁶² Οι δικαιούχοι είναι κυρίως οικογένειες που διαμένουν στη περιφέρεια ή το δήμο με πόρους κάτω από ένα ορισμένο όριο το οποίο έχει καθοριστεί με βάση τη σύνθεση της οικογένειας, με προτεραιότητα τα άτομα με αναπηρία και τα παιδιά. Η παρουσία των δικαιούχων σε κοινωνικά προγράμματα και προγράμματα που αποσκοπούσαν στη τοποθέτηση τους σε εργασία ήταν αναγκαστική. Ωστόσο γρήγορα αναιρέθηκε, όταν εμφανίστηκαν προβλήματα στους δήμους και τις περιφέρειες κατά την οργάνωση και τήρηση των προγραμμάτων. Το ποσό που λαμβάνει κάθε άτομο προσδιορίζεται από τη διαφορά ανάμεσα στο ορισμένο όριο που ισχύει και το εισόδημα του κάθε μήνα. Κατά τη δοκιμαστική του εφαρμογή στη Β. Ιταλία 28000 συμμετείχαν σε συστήματα που αποσκοπούσαν στην εισοδο στη κοινωνία και εργασία. Στον αντίποδα βρίσκεται η Ν. Ιταλία όπου δεν υπήρχε ο σωστός προγραμματισμός για τέτοια προγράμματα. Έτσι, ποσοστό 43% ήταν πρόγραμμα με κοινωφελείς πράξεις, 21% φροντίδα σε οικογένειες και 10% ουσιαστικής εξειδίκευσης. Δεν έχει διάρκεια και χρηματοδοτείται από τη τοπική και περιφερειακή αρχή. ⁶³

4.4 Πορτογαλία

Το ΕΕΕ καθιερώθηκε το 1996 και αναφέρεται σε ένα βοήθημα για να επιτευχθεί ένα αξιοπρεπές επίπεδο ζωής σε συνδυασμό με τη συμμετοχή σε σχετικό πρόγραμμα ένταξης στη κοινωνία ή στον εργασιακό τομέα. Οι δικαιούχοι έχουν την υποχρέωση να παραμείνουν εγγεγραμμένοι στις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης και να μετέχουν σε προγράμματα εξειδίκευσης για να αποκτήσουν γνώσεις και πείρα εργασίας. Αίτηση μπορούν να κάνουν άτομα που είναι πάνω από το 18^ο έτος και κάτω από αυτό αν υπάρχουν παιδιά. Το ύψος της παροχής είναι στενά συνδεδεμένο με το ολικό οικογενειακό εισόδημα το οποίο πρέπει να είναι υποδεέστερο του ποσού που θεωρείται ως εγγυημένο. Καθορίζεται σε €177,05 ανά άτομο και ανάλογα με τα μέλη που εξαρτώνται από το νοικοκυριό ως εξής:

⁶¹ Ματσαγγάνης, (Βλ. υποσημ. 55) σ: 165

⁶² Ματσαγγάνης, (Βλ. υποσημ. 55) σ.166

⁶³ «Πολιτικές Ελαχίστου Εισοδήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα: Μια συγκριτική ανάλυση» διαθέσιμο από http://tvxs.gr/sites/default/files/attachments/2014/39/161115_grafeiopropologismou.pdf, πρόσβαση στις 28/04/2015

1. Ένα άτομο παίρνει €177,05
2. Δεύτερο άτομο επίσης πρόσθετο ποσό ύψους €177,05
3. Τρίτο άτομο επιπρόσθετο 70%
4. Πρώτο και δεύτερο εξαρτώμενο παιδί επιπλέον 50%
5. Περισσότερα από δύο παιδιά επιπλέον 60%

Το ποσό αυτό έχει προσδιοριστεί σύμφωνα με την ουσιαστική σύνταξη που καταβάλλεται στα άτομα που δεν παίρνουν σύνταξη από κοινωνική ασφάλιση. Καταβάλλεται για ένα χρόνο με δυνατότητα ανανέωσης σε περίπτωση που παρουσιαστούν τα κατάλληλα έντυπα που να τη δικαιολογούν. Το δικαιούνται όσοι έχουν τη συνθήκη διαμονή τους στη χώρα. Υπάρχουν και επιπρόσθετες υπηρεσίες που τηρούνται από τους κατά τόπους υπεύθυνους φορείς.⁶⁴

4.5 Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στη Κύπρο

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στη Κύπρο είναι κάτω από την αρμοδιότητα της Υπηρεσίας Διαχείρισης Επιδομάτων Πρόνοιας, του Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Ψηφίστηκε από τη Βουλή των Αντιπροσώπων στις 10 Ιουλίου 2014 για να εξασφαλίσει ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης σε όσους το χρειάζονται, αρκεί να πληρούνται κάποια κριτήρια. Συγκεκριμένα έχει συσταθεί η Υπηρεσία Διαχείρισης Επιδομάτων Πρόνοιας που έχει σαν αποστολή της, την εφαρμογή του νόμου για το ΕΕΕ και το χειρισμό των διάφορων κοινωνικών παροχών του Υπουργείου Εργασίας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.⁶⁵ Με τη διαδικασία υποβολής που άρχισε από τον Ιούλιο όπου ψηφίστηκε η νομοθεσία, παρελήφθησαν αιτήσεις από όσα άτομα διάγουν δύσκολες συνθήκες επιβίωσης, από λήπτες Δημοσίου Βοηθήματος και από Δικαιούχους του Επιδόματος Συνταξιούχων με Χαμηλά Εισοδήματα του Υπουργείου Οικονομικών. Τελικός σκοπός είναι να ενσωματωθούν στο ΕΕΕ το Δημόσιο Βοήθημα (θα καταργηθεί ο όρος του Δημοσίου Βοηθήματος) και τα άτομα που είναι δικαιούχοι του Επιδόματος Συνταξιούχων με Χαμηλά Εισοδήματα.⁶⁶

Λήπτες Δημοσίου Βοηθήματος είναι τα άτομα που δεν έχουν τα αναγκαία μέσα για μια αξιοπρεπή διαβίωση και ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού (ηλικιωμένοι, ανάπηροι, ασθενείς, μονογονεϊκές

⁶⁴ «Πολιτικές Ελαχίστου Εισοδήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα: Μια συγκριτική ανάλυση» (Βλ.υποσημ. 67) και «Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στα κράτη μέλη της ΕΕ-28 και της ΕΖΕΣ» διαθέσιμο από http://e-jst.teiath.gr/issue_38/georgarakis_38.pdf πρόσβαση στις 28/04/15

⁶⁵ <http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/mlsi.nsf/All/517E1B1FE19B0418C2257CD7001E73BB>, πρόσβαση στις 03/05/2015

⁶⁶ <http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/mlsi.nsf/All/517E1B1FE19B0418C2257CD7001E73BB> Πρόσβαση στις 05/05/2015

οικογένειες, αιτητές πολιτικού ασύλου κ.ά.). Τα επιδόματα που καταβάλλονται στις πιο πάνω κατηγορίες ατόμων θα μεταφερθούν στο ΕΕΕ και θα συνεχίσουν να έχουν τα ίδια δικαιώμα που είχαν και στο Δημόσιο Βοήθημα.⁶⁷ Τα επιδόματα που θα συνεχίσουν να λαμβάνονται ως πρόσθετο ποσό στο ΕΕΕ έχουν να κάνουν με τη φροντίδα, στέγαση, διάφορες ανάγκες που είναι συνέπεια της ψυχικής ή σωματικής υγείας, ανικανότητας, του αιτητή/λήπτη και της υπόλοιπης οικογένειας του.⁶⁸ Επίσης για τα άτομα με αναπηρία που λάμβαναν το αναπηρικό επίδομα θα συνεχίσουν να το λαμβάνουν και επιπλέον, φροντίδα ζητηθεί μέσω της αίτησης για ΕΕΕ. Η μόνη αλλαγή που συναντάται στη νέα νομοθεσία είναι ότι σε δικαιούχο δημόσιου βοηθήματος με άγαμα παιδιά πάνω από 28 χρονών που έπαιρναν δημόσιο βοήθημα ως εξαρτώμενοι του, δεν αποτελούν μέλη της οικογένειας και συνεπώς θα αιτηθούν ατομικά για ΕΕΕ. Για τους χαμηλοσυνταξιούχους το ΕΕΕ έχει σαν πρόθεση να έχει κάτω από τη δικαιοδοσία του τα άτομα που ως χαμηλοσυνταξιούχοι emπίπτουν στους λήπτες του ΕΕΕ, εφόσον πληρούν τα κριτήρια του. Η έγκριση τους από το ΕΕΕ τους αποκλείει αυτόματα από το επίδομα χαμηλοσυνταξιούχων. Σε αντίθετη περίπτωση, όσοι δεν emπίπτουν στους λήπτες του ΕΕΕ, θα συνεχίσουν να λαμβάνουν το επίδομα χαμηλοσυνταξιούχων από την Υπηρεσία Χορηγιών και Επιδομάτων του Υπουργείου Οικονομικών μέχρι να αναπροσαρμοστεί. Στην Υπηρεσία που διαχειρίζεται το ΕΕΕ θα δημιουργηθεί μητρώο το οποίο θα περιλαμβάνει τα ονόματα και τις διευθύνσεις των αιτητών/ληπτών και της οικογένειας τους και άλλα στοιχεία που θεωρούνται χρήσιμα.

Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα είναι μια παροχή που πληρώνεται κάθε μήνα σε χρήμα, υπηρεσίες ή με άλλο τρόπο. Η παροχή του ΕΕΕ θα εξασφαλίζει για ένα άτομο ή μια οικογένεια το ελάχιστο καλάθι διαβίωσης, δηλαδή αυτό που θα αναπληρώνει τις ανάγκες τους. Απαρτίζεται από τα μηνιαία ποσά που καθορίζονται για τις ανάγκες διαβίωσης του αιτητή και της οικογένειας του, το ποσό που δίνεται για στέγη ανάλογα με το emβαδό της κατοικίας που διαμένουν και τα ποσά που αντιστοιχούν για κάθε άτομο ή μέλος μιας οικογένειας και ποσό για ενοίκιο όταν το άτομο ή κάποιο άλλο άτομο της οικογένειας ενοικιάζει σπίτι νοουμένου ότι υπάρχει συμβόλαιο για την ενοικίαση. Ο χρόνος που αρχίζει η καταβολή ενοικίου είναι η ημερομηνία που κάποιος γίνεται λήπτης του ΕΕΕ. Η παροχή περιλαμβάνει ποσό που καλύπτει τα δημοτικά τέλη (σκύβαλα, αποχετευτικό, ακίνητη ιδιοκτησία) Επιπρόσθετα καταβάλλονται ποσά κάθε μήνα για τους τόκους όταν υπάρχει στεγαστικό δάνειο, με τον όρο ότι το δάνειο έχει γίνει ένα χρόνο πριν από την καταβολή του ΕΕΕ και δε καταβάλλονται από άλλη πηγή (π.χ. Φορέας Ισοκατανομής Βαρών για τα άτομα που κατέχουν προσφυγική ταυτότητα). Και σε αυτή τη περίπτωση καταβάλλεται στο τραπεζικό ίδρυμα στο οποίο έχει γίνει το δάνειο από την ημέρα έναρξης της καταβολής του ΕΕΕ. Πρόσθετο ποσό δίνεται για τυχόν ανάγκες

⁶⁷ <http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/mlsi.nsf/All/517E1B1FE19B0418C2257CD7001E73BB>

⁶⁸

<http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/All/8ADFCE3C40B256B0C2256E5F002E83A8?OpenDocument>, ο «Περί Δημόσιων Βοηθημάτων Υπηρεσιών 2006», πρόσβαση στις 05/05/2015

που προκύπτουν έτσι ξαφνικά (ζημιές) και για φροντίδα του ίδιου του ατόμου (παροχή υπηρεσιών ή ποσών για βοήθεια και περιποίηση λόγω της κατάστασης του) είτε για τα άτομα της οικογένειας του, με την προϋπόθεση ότι δε καλύπτονται από άλλους φορείς.

Τα άτομα που δεν μπορούν να καταστούν λήπτες του ΕΕΕ για διάφορους λόγους, μπορεί λόγω μιας δύσκολης κατάστασης στην οποία έχουν βρεθεί, να τύχουν βοήθειας. Βασικά εγκρίνεται από τον Υπουργό ποσό που καλύπτει τις ανάγκες του, χωρίς ενδελεχή έρευνα. Για τα άτομα που έχουν κάποια αναπηρία μπορεί να αιτηθούν ΕΕΕ εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις του ΕΕΕ. Όταν γίνουν αποδεκτοί ως λήπτες του ΕΕΕ μπορούν να έχουν και επιπλέον αναπηρικό επίδομα για κάθε μήνα αξίας €226.

Οι προϋποθέσεις που πρέπει να ισχύουν ώστε κάποιο άτομο να μπορεί να υποβάλλει αίτηση για να γίνει λήπτης του είναι:

- Κύπριος ή Ευρωπαίος πολίτης,
- Υπήκοος τρίτης χώρας που διαμένει στη δημοκρατία σύμφωνα με τον Αλλοδαπών και Μετανάστευσης νόμο,
- Υπήκοος τρίτης χώρας που έχει νομικό καθεστώς με βάση τον Προσφύγων Νόμο,
- Άτομο στο οποίο έχει τύχει κάποιο γεγονός και είχε γίνει θύμα κάποιας κατάστασης σύμφωνα με το Νόμο περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Εμπορίας και Εκμετάλλευσης Προσώπων και της Προστασίας των θυμάτων Νόμου,
- Να διαμένει στη Κύπρο για 5 συνεχόμενα χρόνια και να συνεχίζει να μένει στη χώρα κατά τη περίοδο πληρωμής του ΕΕΕ

Εφόσον κάποιο άτομο πληροί τις προϋποθέσεις που αναφέρθηκαν μπορεί να υποβάλλει αίτηση και θα αποφασιστεί αν θα είναι δικαιούχος του ΕΕΕ αν πληροί κάποια εισοδηματικά και περιουσιακά κριτήρια. Αναλυτικότερα, τα εισοδήματα του ή τα συνολικά της οικογένειας του να είναι μικρότερα από το εισόδημα για το κατώτατο όριο διαβίωσης και το ποσό που καταβάλλεται για τη στέγη. Ακριβέστερα, τα ποσά ανά μήνα που αντιπροσωπεύουν το καλάθι διαβίωσης είναι €480 για τον αιτητή, €240 για τη σύζυγο και για κάθε μέλος πάνω από 14 χρονών και €144 για κάθε μέλος κάτω από 14 ετών. Για τη στέγη δίνεται επίδομα ενοικίου και επίδομα για τόκους στεγαστικού δανείου. Για το ενοίκιο τα ποσά για κάθε μήνα είναι συνδεδεμένα με τον αριθμό των μελών μιας οικογένειας και επαρχία που κατοικούν. Στο πίνακα φαίνονται αναλυτικά για κάθε επαρχία ο καθορισμός της παροχής για ενοίκιο:

Σύνθεση οικογένειας	Ανώτατο Ενοίκιο που δίνεται		
	Λευκωσία/Λεμεσός/Αμ/στος (2,80/ m ²)	Λάρνακα (2,45/ m ²)	Πάφος (1,75/ m ²)
Άτομο ή ζευγάρι χωρίς παιδιά	154 €	134,75 €	96,25 €
Ζευγάρι με 1 ή 2 ανήλικα παιδιά ίδιου φύλου	224 €	196 €	140 €
Ένας γονιός με ένα παιδί	224 €	196 €	140 €
Ζευγάρι με 1 ανήλικο και 1 ενήλικο παιδί	280 €	245 €	175 €
Ζευγάρι με 3 ανήλικα παιδιά	280 €	245 €	175 €
Για άτομο με αναπηρία	Συν 70 €	Συν 61,25 €	Συν 43,75 €
Μεγαλύτερες οικογένειες (για κάθε 2 ανήλικα ή 1 ενήλικο)	Συν 56 €	Συν 49 €	Συν 35 €

Οι τόκοι του στεγαστικού δανείου είναι ίσοι με το επίδομα ενοικίου ανά μήνα.

Τα περιουσιακά του στοιχεία να είναι ως ακολούθως: α) τα ακίνητα του ή της οικογένειας να έχουν αξία λιγότερη από €100.000, με εξαίρεση την οικία που ανήκει στη κυριότητα τους και πρέπει να είναι μικρότερη από 150 μέτρα για ένα άτομο ή 300 μέτρα όταν πρόκειται για περισσότερα μέλη οικογένειας που μένουν εκεί, β) οι καταθέσεις του ιδίου και της οικογένειας του, να μην είναι μεγαλύτερες από €5000 (το ποσό αυτό αυξάνεται κατά €1000 για κάθε μέλος της οικογένειας), γ) η ολική αξίας των μετοχών, ομολόγων, χρεογράφων και άλλων παρεμφερών στοιχείων που έχουν να μην είναι μεγαλύτερη από €5000.⁶⁹

Στη συνάντηση με λειτουργό των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας αναφέρθηκε ότι μέχρι στιγμής το Δημόσιο Βοήθημα δεν έχει καταργηθεί γιατί δεν έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία εξέτασης των αιτήσεων για το ΕΕΕ. Η κατάργηση θα γίνει όταν ολοκληρωθεί η μεταφορά όλων των ληπτών του στο ΕΕΕ. Οι αιτήσεις για το ΕΕΕ έγιναν από όλους τους λήπτες του Δημοσίου Βοηθήματος ανεξαιρέτως. Στα άτομα που δεν υπέβαλλαν αίτηση για ΕΕΕ θα διακοπτόταν η παροχή του Δημοσίου Βοηθήματος. Ουσιαστικά, με το Δημόσιο Βοήθημα να μεταφέρεται στην Υπηρεσία που διαχειρίζεται το ΕΕΕ θα γίνει ένας επανέλεγχος των κριτηρίων των υφιστάμενων παραληπτών του Δημοσίου Βοηθήματος.

Λειτουργός της Υπηρεσίας Διαχείρισης Επιδομάτων Προνοίας ανέφερε σε τηλεφωνική επικοινωνία, ότι υπάρχει ενημέρωση για τα περιουσιακά στοιχεία αφού υπάρχει έντυπο

⁶⁹ <http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/mlsi.nsf/All/517E1B1FE19B0418C2257CD7001E73BB>
Πρόσβαση στις 05/05/2015

εξουσιοδότησης συνοδευόμενο με κάθε αίτηση, ώστε να επιτραπεί η πρόσβαση σε τραπεζικά ιδρύματα που έχουν λογαριασμούς (καταθετικούς, όψεως, προθεσμίας, τρεχούμενους, δανείου και αναφορικά με την εξόφληση δανείων, εξυπηρέτηση τους και τερματιστεί γιατί το πιστωτικό ίδρυμα έλαβε νομικά μέτρα) και τμήματα με τα οποία υπάρχει διασύνδεση. Συγκεκριμένα, υπάρχει διασύνδεση με τη Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης για έλεγχο των αιτητών που είναι εγγεγραμμένοι στο μητρώο ανέργων, με το Κτηματολόγιο για έλεγχο της ακίνητης περιουσίας τους, με τις Υπηρεσίες Κοινωνικών Ασφαλίσεων για να ελεγχθούν οι συντάξεις, τα επιδόματα, παροχές που λαμβάνονται όπως επίσης και το Ταμείο Αδειών. Επίσης είναι γνωστά τα επιδόματα τέκνου αφού η αίτηση για Επίδομα Τέκνου και Μονογονεϊκής Οικογένειας από το 2015 υποβάλλεται στην Υπηρεσία Διαχείρισης Επιδομάτων Πρόνοιας και επιδόματα που λαμβάνονται σύμφωνα με τον Περί Ανακουφίσεως Παθόντων Νόμο. Με τα στοιχεία αυτά καθώς και όσα ζητούνται να υποβάλλονται με την αίτηση ή όταν υπάρχει αλλαγή στα εισοδήματα (λόγω εύρεσης εργασίας, αφαίρεσης κάποιου εξαρτώμενου μέλους που έχει εκπληρώσει τις σπουδές, τη στρατιωτική του θητεία και άρχισε να εργάζεται, απόκτησης νέου μέλους) υπολογίζεται το ποσό του ΕΕΕ για κάθε περίπτωση που υπάρχει αίτηση.

Το υλικό αντλήθηκε από συνάντηση με Λειτουργό του Γραφείου Ευημερίας για τη παροχή του Δημόσιου Βοηθήματος και λήφθηκαν πληροφορίες για σημεία που θα δώσουν μια πιο σαφή περιγραφή του τρόπου χειρισμού των ληπτών του. Το υλικό αυτό βρίσκεται κυρίως στο Νόμο Περί Δημόσιων Βοηθημάτων Υπηρεσιών.⁷⁰ Επίσης, σε τηλεφωνική επικοινωνία με λειτουργό της Υπηρεσίας Διαχείρισης Επιδομάτων Πρόνοιας που χειρίζεται το ΕΕ δόθηκαν οι κατευθυντήριες γραμμές για την αναζήτηση υλικού για το ΕΕΕ και αντλήθηκαν χρήσιμες πληροφορίες που δίνουν μια πιο ξεκάθαρη εικόνα για την εφαρμογή του στη Κύπρο. Σημαντικό μέρος του υλικού που χρησιμοποιήθηκε προέρχεται από το Νόμο που προνοεί για το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα και γενικότερα περί κοινωνικών παροχών του 2014.⁷¹

Μια από τις σημαντικότερες πτυχές του είναι Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος είναι ότι «απαιτούν από τους δικαιούχους να είναι διαθέσιμοι για εργασία».⁷² Οι περισσότερες χώρες μεταξύ των οποίων και η Κύπρος έχουν τοποθετήσει στα κριτήρια του ΕΕΕ την υποχρέωση για αναζήτηση εργασίας, για όσους λήπτες του μπορούν να εργαστούν. Επομένως, οφείλουν να δεχτούν όταν τύχει περίπτωση ιδανικής δουλειάς, συμβατής με τα προσόντα και την εργασιακή τους πείρα. Από την

⁷⁰<http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/AII/8ADFC3C40B256B0C2256E5F002E83A8?OpenDocument>, πρόσβαση στις 03/05/2015

⁷¹ <http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/mlsi.nsf/AII/517E1B1FE19B0418C2257CD7001E73BB>, πρόσβαση στις 03/05/2015

⁷² Ματσαγγάνης, (Βλ. υποσημ. 54), σελ. 113

υποχρέωση αυτή εξαιρούνται μόνο όσοι πάσχουν από σοβαρά προβλήματα υγείας ή κάποια αναπηρία.⁷³ Η Σλοβακία επίσης έχει εντάξει στο πλαίσιο του ΕΕΕ την διαθεσιμότητα των αιτητών για εργασία. Η Ισπανία δεν επέβαλε κάποια σύνδεση του ΕΕΕ με τη προσπάθεια ένταξης στην αγορά εργασίας. Στο Λουξεμβούργο κανείς δεν μπορεί να παραιτηθεί από την δουλειά του εκτός αν υφίστανται λόγοι που δικαιολογούν την πράξη αυτή. Με το ίδιο σκεπτικό κανείς δεν μπορεί να απολυθεί εκτός αν υπάρχουν λόγοι που να δικαιολογούν την απόφαση αυτή.

Το νομοθετικό πλαίσιο στις πιο πολλές χώρες προνοεί ως υποχρέωση των ατόμων να είναι εγγεγραμμένοι ως άνεργοι για ανεύρεση εργασίας στην αρμόδια υπηρεσία. Ουσιαστικά κάθε άτομο που αιτείται για την οικονομική βοήθεια που παρέχεται μέσω του ΕΕΕ υποχρεούται να ψάχνει για εργασία και να είναι πρόθυμος να αναλάβει οποιαδήποτε εργασία. Τα μέλη επικεντρώνουν την προσοχή τους στη πραγματοποίηση συμφωνιών που θα επιφέρουν εισόδημα. Χαρακτηριστικά αναφέρονται οι περιπτώσεις χωρών όπως η Ολλανδία όπου πέρα από τους ίδιους τους άνεργους θα πρέπει και οι σύζυγοι τους να είναι πρόθυμοι να βρουν εργασία και η Γερμανία όπου άτομα που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες αλλά μπορούν να εργαστούν, οφείλουν να χρησιμοποιήσουν όλες τις επιλογές που έχουν για να βελτιωθούν οι οικονομικές συνθήκες που βιώνουν. Υπάρχουν όμως κάποια άτομα που για ποικίλους λόγους αδυνατούν να εργαστούν οπότε αποδεσμεύονται από όσα έχουν αναφερθεί.

Αν παρέλθει μια μεγάλη περίοδος για τα άτομα που ψάχνουν για εργασία και δεν καταφέρνουν να εξέλθουν από την ανεργία τότε τα άτομα αυτά καλούνται να συμμετάσχουν σε προγράμματα κατάρτισης σε διάφορα επαγγέλματα που ορίζονται από τις χώρες. Σε κάποιες περιπτώσεις μάλιστα πρέπει να ισχύουν κάποιες συνθήκες προκειμένου κάποιο άτομο να συμμετάσχει σε αυτά τα προγράμματα. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της Ιρλανδίας όπου οι άνεργοι για περίοδο τριών μηνών καλούνται να λάβουν μέρος στο «Εθνικό Σχέδιο Δράσης» για την εργασία με τελικό στόχο την είσοδο τους στην απασχόληση.

Σε ορισμένες χώρες οι αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης μετέχουν στη προσπάθεια επανένταξης στην εργασία ως ακολούθως:

- Στη Ρουμανία κάποιο μέλος της οικογένειας υποχρεούται να δουλέψει για τη τοπική αυτοδιοίκηση και έτσι να εξέλθει από το κοινωνικό αποκλεισμό.
- Στη Βουλγαρία οι αιτητές για να εγκριθούν για τη χρηματική βοήθεια θα πρέπει να είναι ενταγμένοι σε προγράμματα που οργανώνει ο Δήμος με στόχο τη κοινωνική προσφορά.

⁷³ Ματσαγγάνης, (Βλ. υποσημ. 54), σελ. 113

Σε περίπτωση που κάποιο άτομο αρνηθεί ή δεν επιθυμεί να εργαστεί αυτό συνεπάγεται αυτόματη στέρηση του δικαιώματος του στη παροχή του ΕΕΕ.⁷⁴

Κεφάλαιο 5: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και ενεργητικές πολιτικές

5.1 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα συνδυάζει την ενδυνάμωση εισοδημάτων των ατόμων που το χρειάζονται «με ενεργητικές πολιτικές κοινωνικής επανένταξης» τους.⁷⁵ Τα συστήματα ΕΕΕ περιλαμβάνουν ενέργειες για ένταξη στη κοινωνική ζωή σε πολλά κράτη-μέλη, μεταξύ αυτών και η Κύπρος.⁷⁶ Απαιτείται όμως η αναζήτηση χρηματικών διαθεσίμων για να ληφθούν τα μέτρα αυτά.

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο είναι το μέσο που έχουν στη διάθεση τους τα κράτη-μέλη για ενδυνάμωση της απασχόλησης και της προσπάθειας κοινωνικής ένταξης. Σκοπός του είναι να ενδυναμώσει τις ευκαιρίες απασχόλησης σε όλους τους τομείς και να βοηθήσει τα άτομα που αναζητούν ευκαιρίες να επωφεληθούν από τις δραστηριότητες του ΕΚΤ. Τα άτομα αυτά είναι όσα είναι άπορα εξαιτίας της δεινής οικονομικής κρίσης που ταλανίζει τα κράτη-μέλη και όχι μόνο.

Κατά κύριο λόγο οι αρμοδιότητες της είναι η ανεύρεση απασχόλησης ή καλύτερης όπου κρίνεται απαραίτητο, η επάνοδος των περιθωριοποιημένων ατόμων στη κοινωνία και η κατοχύρωση αξιοπρεπών επιπέδων διαβίωσης για όλους ανεξαιρέτως. Για την επιτέλεση των λειτουργιών της χρησιμοποιεί όσα εργαλεία έχει με απώτερο σκοπό να βελτιώσει τις ικανότητες των εργαζόμενων, των άνεργων, των ατόμων νεαρής και τρίτης ηλικίας. Τελικά συμβάλλει στην είσοδο 15 εκ. ατόμων ετησίως στην απασχόληση ή ενισχύει τις ικανότητες τους για να έχουν μια μελλοντική απασχόληση. Κατά την περίοδο 2014-2020 θα προσφέρει περίπου €80 δις για να χρηματοδοτήσει

⁷⁴ «Πολιτικές Ελαχίστου Εισοδήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα: Μια συγκριτική ανάλυση» διαθέσιμο από http://tvxs.gr/sites/default/files/attachments/2014/39/161115_grafeioproipologismou.pdf, πρόσβαση στις 28/04/2015

⁷⁵ Ματσαγγάνης (Βλ. υποσημ. 54), σ: 99

⁷⁶ Ματσαγγάνης (Βλ. υποσημ. 54), σελ. 113

την επαγγελματική κατάρτιση των ατόμων, την ενίσχυση της προσπάθειας για κοινωνική ένταξη, τη καλύτερευση της εκπαίδευσης και της παρεχόμενης κατάρτισης.

Η Κύπρος χρησιμοποιεί τα κονδύλια του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου για να κατοχυρώσει ότι οι εργαζόμενοι έχουν τις ικανότητες και γνώσεις που απαιτούν οι επιχειρήσεις. Με τον τρόπο αυτό οι εργαζόμενοι θα έχουν μια άνετη ζωή και οι επιχειρήσεις θα εξελίσσονται διαρκώς. Τα προγράμματα που οργανώνονται αποτελούνται από πιο πολλές ευκαιρίες για εργασιακή κατάρτιση. Συχνά στους χώρους εργασίας ή σε ουδέτερους χώρους διεξάγονται εκπαιδευτικά σεμινάρια και πρακτική εξάσκηση των εργαζόμενων με σκοπό την ενδυνάμωση τους με νέες δεξιότητες, αύξηση της παραγωγικότητάς τους και των προοπτικών για μελλοντική ανέλιξη. Με αυτό τον τρόπο θα διατηρήσουν τις δουλειές τους και δε θα χρειαστεί να στραφούν για εισοδηματική ενίσχυση στο ΕΕΕ.

Επίσης με τα κονδύλια του ΕΚΤ, η Κύπρος υιοθετεί προγράμματα που χρηματοδοτούν τη πρακτική εξάσκηση πτυχιούχων πανεπιστημίου σε διαθέσιμες οικονομικές μονάδες που επιθυμούν να συμμετάσχουν στα προγράμματα. Ο συνδυασμός της πρακτικής εξάσκησης με οργανωμένα σεμινάρια, συμβάλλει στην απόκτηση της απαιτούμενης επαγγελματικής πείρας, καινοτόμων ιδεών και μεθόδων για να αποκατασταθούν επαγγελματικά.⁷⁷ Συμπερασματικά, στη Κύπρο παιδιά οικογενειών που λαμβάνουν ΕΕΕ θα μπορούν να επωφεληθούν από όσα αναφέρθηκαν, γεγονός που θα μειώσει το αναλογικό ποσό του ΕΕΕ που λάμβανε η οικογένεια για τα παιδιά της.

Τα σχέδια του ΕΚΤ για τη Κύπρο στηρίζουν τις ευπαθείς ομάδες ώστε να διατηρήσουν την εργασία τους ή να βρουν νέα απασχόληση σε περίπτωση απώλειας της προηγούμενης, με συνέπεια τη μη προσθήκη και άλλων ατόμων στους λήπτες του ΕΕΕ.⁷⁸ Αναλυτικότερα, αποφασίστηκε η εφαρμογή του Επιχειρησιακού Προγράμματος, «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή», το οποίο χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και την Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων για τη περίοδο 2014-2020. Για την ακρίβεια, πρόκειται για ένα έγγραφο στο οποίο σημειώνονται οι ενέργειες και επεμβάσεις που θα γίνουν κατά τη περίοδο 2014-2020 που θα βοηθήσουν μεταξύ άλλων στην οργάνωση της οικονομίας της Κύπρου, στο άνοιγμα νέων θέσεων εργασίας, την αναβάθμιση της κατάρτισης και εκπαίδευσης έτσι ώστε τα εφόδια που θα αποκτηθούν να συνάδουν με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και την ενθάρρυνση της αδιάλειπτης εκπαίδευσης. Ιδιαίτερη σημασία έχει η επέμβαση με τη μορφή της παραχώρησης κινήτρων και χρηματικής ενίσχυσης προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις.⁷⁹ Στα προγράμματα που επιχορηγούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και θα περιγραφούν στη συνέχεια, προτεραιότητα έχουν οι λήπτες του ΕΕΕ.

⁷⁷ <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=534&langId=el>

⁷⁸

<http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=373&langId=el>

⁷⁹ <http://www.structuralfunds.org.cy/Employment-Human-Resources-and-Social%20Cohesion>

5.2 Οι ενεργητικές πολιτικές κοινωνικής επανένταξης στη Κύπρο

Το κοινωνικό πρόγραμμα του ΕΕΕ δε προσφέρει μόνο εισοδηματική ενδυνάμωση αλλά τη «συνδέει με ενεργητικές πολιτικές κοινωνικής επανένταξης μέσω της αγοράς εργασίας, της κατάρτισης και επανεκπαίδευσης και της συμμετοχής σε κοινωνικές δράσεις»⁸⁰ Οι πολιτικές που εφαρμόζονται μέχρι στιγμής στη Κύπρο, είναι κίνητρα σε εργοδότες (επιχορηγημένα σχέδια), σε λήπτες (επιδότηση μισθού), συμμετοχή των ληπτών του ΕΕΕ σε προγράμματα κατάρτισης για ανάπτυξη και βελτίωση των δεξιοτήτων τους⁸¹ και συνδυασμένα (επιχορήγηση εργοδοτών και επιδοτήσεις μισθών). Όλα αυτά χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, όπως περιγράφηκε σε προηγούμενη ενότητα. Ουσιαστικά θα αναλυθούν τα επιχορηγημένα σχέδια, τα σχέδια με επιδότηση μισθού, τα προγράμματα κατάρτισης και το σχέδιο που συνδυάζει επιχορήγηση και επιδότηση, που εφαρμόστηκαν από τον Ιούλιο του 2014 και λειτουργούσαν ταυτόχρονα με το θεσμό του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος. Σκοπός τους ήταν να συμβάλλουν στην ένταξη των ικανών ληπτών του Δημοσίου Βοηθήματος ή του ΕΕΕ στην απασχόληση, ώστε να μην εξαρτώνται για αποκλειστικά από αυτό ή για μεγάλη χρονική περίοδο. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται καταδεικνύουν ότι η Κυβέρνηση επενδύει πολύ στη κατεύθυνση της σύνδεσης του ΕΕΕ με την απασχόληση. Άλλωστε το ΕΕΕ είναι μια προσωρινή λύση ή μια συμπληρωματική παροχή ανάλογα με τη περίπτωση.

Μετά από συνέντευξη με Λειτουργό Εργασίας ο οποίος χειρίζεται τα σχέδια αυτά και διαδραματίζει συμβουλευτικό, καθοδηγητικό και υποστηρικτικό ρόλο λήφθηκαν επαρκείς πληροφορίες για να περιγραφούν τα σχέδια αυτά όπως και τα στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τον αριθμό των ατόμων που απορροφήθηκαν από αυτά.

⁸⁰ Ματσαγγάνης (Βλ. υποσημ. 54), σ: 165

⁸¹ Ματσαγγάνης (Βλ. υποσημ. 54), σελ. 115-116

Τα σχέδια που αποσκοπούν στη «βελτίωση της απασχολησιμότητας»⁸² των ληπτών του ΕΕΕ είναι τα Πολυεπιχειρησιακά Προγράμματα κατάρτισης-Συνήθη. Τα προγράμματα αυτά έχουν θέματα σχετικά με μάρκετινγκ, πωλήσεις και δημόσιες σχέσεις, Οικονομικά και Χρηματοοικονομικά Θέματα, βελτίωση παραγωγικότητας, θέματα τεχνολογίας και πληροφορικής, ασφάλεια και υγεία στο χώρο εργασίας, ανάπτυξη και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και άλλα.⁸³ Είναι ένα πρόγραμμα το οποίο βρίσκεται σε ισχύ από την 1^η Οκτωβρίου 2014 και θα λειτουργεί μέχρι και την 30/06/2021 και αναφέρεται στα προγράμματα που αποφάσισε η Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού για να πραγματοποιηθούν από την 1^η Ιανουαρίου 2015 και μετά. Ο σκοπός του σχεδίου είναι η προσφορά κινήτρων σε εργοδότες προκειμένου το εργατικό δυναμικό τους να λαμβάνει μέρος σε προγράμματα από τα οποία θα αποκομίσουν γνώσεις σε συγκεκριμένο επαγγελματικό κλάδο συμβατές με τις σημερινές τάσεις και θα συμβάλλει στην ανέλιξη τους και της επιχείρησης. Με τον τρόπο αυτό δε θα κινδυνεύουν να απολυθούν και θεωρηθούν κοινωνικά αποκλεισμένοι. Επιπρόσθετα, οι άνεργοι εγγεγραμμένοι στο μητρώο ανέργων της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης οι οποίοι είναι λήπτες του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, άνεργοι για μεγάλη χρονική περίοδο (πάνω από εξάμηνο), και έρχονται αντιμέτωποι με ανυπέρβλητα προσκόμματα για να επανέλθουν στην απασχόληση και ελλοχεύει η απειλή της κοινωνικής απομόνωσης, θα συμμετέχουν στα σχέδια αυτά. Για την ακρίβεια προτεραιότητα δίνεται στους δικαιούχους του ΕΕΕ. Τα άτομα αυτά θα ενδυναμώσουν τις γνώσεις και τις ικανότητες τους με απόρροια την εύκολη επαναφορά τους στους επαγγελματικούς κύκλους. Στα προγράμματα αυτά υπολογίζεται η συμμετοχή 4000 μακροχρόνιων ανέργων το χρόνο και το συνολικό κόστος περίπου θα ανέρχεται σε €600.000 ετησίως. Αυτό συνεπάγεται ότι το μέσο ποσό της επιχορήγησης ανέρχεται στα €150 για κάθε άτομο.⁸⁴ Σε συνέντευξη με Λειτουργό Εργασίας της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης ανέφερε ότι τα προγράμματα αυτά προσφέρονται δωρεάν στους λήπτες του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος και του Δημόσιου Βοηθήματος και σε άτομα που εγκρίνονται από τους Λειτουργούς της ΔΥΑ κάτω από κάποιες ειδικές συνθήκες.

Υπάρχουν δυο σχέδια επιχορήγησης προς επιχειρήσεις: α) το Σχέδιο Επιχορήγησης της απασχόλησης σε επιχειρήσεις του λιανικού εμπορίου που εργοδοτούν 1 μέχρι 4 άτομα και β) Σχέδιο Παροχής Κινήτρων για την εργοδότηση ανέργων. Αναλυτικότερα, το Σχέδιο

⁸² Ματσαγγάνης (Βλ. υποσημ. 54), σ: 114

⁸³ <http://www.hrdauth.org.cy/images/media/assetfile/polySinithi1109-4-ThematologioPESinithi2015-2016.pdf>, πρόσβαση στις 04/05/2015

⁸⁴ <http://www.anad.org.cy/images/media/assetfile/polySinithi1109-1-PerigrafhSxediou.pdf>, πρόσβαση στις 04/05/2015

Επιχορήγησης της Απασχόλησης σε επιχειρήσεις που απασχολούν 1-4 άτομα άρχισε από τις 20 Φεβρουαρίου 2014 και έληξε 31 Μαρτίου 2014. Αναφέρεται σε επιχορήγηση της απασχόλησης ενός εργαζόμενου με πλήρες ή μερικό ωράριο. Οι επιχειρήσεις που μπορούν να αιτηθούν είναι:

- Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών
- Λιανικό Εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών⁸⁵

Οι επιχειρήσεις που μπορούν να διεκδικήσουν επιχορήγηση πρέπει:

- να ανήκουν στις κατηγορίες επιχειρήσεων που αναφέρθηκαν πιο πάνω,
- να είχαν στο εργατικό δυναμικό τους από ένα μέχρι τέσσερα άτομα μέχρι το Δεκέμβριο του 2013,
- δεν έλαβαν επιχορήγηση κατά τη περίοδο 2007-2013 για το ίδιο άτομο που θα είναι στην αίτηση για επιδότηση,
- έχουν προσωπικό που είναι πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας, άλλης Ευρωπαϊκής χώρας, πολίτες τρίτης χώρας που έχουν άδεια παραμονής στη Κύπρο και δικαιούνται να εργάζονται,
- η επιχείρηση να έχει μείωση του όγκου εργασιών της τουλάχιστον 25% τους τελευταίους 12 μήνες, αν υπάρχει αντιπαραβολή με τους αμέσως προηγούμενους 12 μήνες. Η παρουσίαση δικαιολογητικών είναι αναγκαία, εν προκειμένω τις 8 πρόσφατες τριμηνίες του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας.

Επίσης, αναφορικά με το άτομο που θα αιτηθεί για επιχορήγηση η επιχείρηση να ανήκει στο εργατικό δυναμικό της εταιρείας τουλάχιστον για δύο χρόνια χωρίς διακοπή πριν την ανακοίνωση του Σχεδίου (εν προκειμένω Φεβρουάριο του 2012). Επίσης μπορεί να είναι οποιοδήποτε άτομο με εξαίρεση το κύριο μέτοχο. Κατ'εξαίρεση μόνο αν υπάρχουν πιο πολλοί από ένας κύριοι μετόχοι με τον ίδιο αριθμό μετοχών μπορεί να επιδοτηθεί ένας από αυτούς.

Η αίτηση για τη χορηγία υποβλήθηκε σε τρεις χρονικές στιγμές (Ιούνιο 2014 για Φεβρουάριο μέχρι το Μάιο 2014, Οκτώβριο 2014 για Ιούνιο μέχρι Σεπτέμβριο 2014 και Φεβρουάριο 2015 για Οκτώβριο 2014 με Ιανουάριο 2015 αλλά μόνο για Οκτώβρη και Νοέμβρη 2014).

Η επιχορήγηση θα δίνεται για τους δέκα πρώτους μήνες της απασχόλησης όμως ο εργοδότης δεσμεύεται να εργοδοτήσει τον υπάλληλο για δυο μήνες χωρίς επιχορήγηση. Η χορηγία που δίνεται είναι το 70% του μισθού του υπαλλήλου και μπορεί να φτάσει μέχρι τις €7000 σαν μέρος του μισθού.

⁸⁵[http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/All/51235CC08FFA8238C225733E003121A1/\\$file/NAC_E_Rev2_5_DIG_EL_080411.pdf?OpenElement](http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/All/51235CC08FFA8238C225733E003121A1/$file/NAC_E_Rev2_5_DIG_EL_080411.pdf?OpenElement), πρόσβαση στις 04/05/2015

Η σύνδεση του σχεδίου με το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα έγκειται στο γεγονός ότι πολλές επιχειρήσεις θα επιδιώξουν να επωφεληθούν και έτσι δεν θα προβούν σε απολύσεις, παρόλο που έχουν συρρικνωθεί οι δραστηριότητες τους. Επομένως, δεν θα υπάρχουν επιπρόσθετοι άνεργοι που θα χρήζουν οικονομικής ενίσχυσης μέσω του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος. Στη περίπτωση που πρόκειται για άτομο με μερική απασχόληση ίσως αιτηθεί για ΕΕΕ αλλά σίγουρα το ποσό που θα λαμβάνει θα είναι συμπληρωματικό του μισθού του και δε θα υπάρχει απόλυτη εξάρτηση από αυτό, έστω και αν αυτό διαρκέσει μόνο για τη περίοδο της επιχορήγησης. Κατ'αυτό τον τρόπο γίνεται διαφύλαξη του κονδυλίου για το ΕΕΕ, αφού δε θα προστεθεί ακόμα ένας λήπτης. Ο πίνακας φανερώνει τα άτομα κατά επαρχία που απορροφήθηκαν στο επιχορηγημένο αυτό σχέδιο:

ΠΟΛΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΤΟΜΩΝ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ	70
ΛΕΜΕΣΟΣ	38
ΛΑΡΝΑΚΑ	37
ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ	5
ΠΑΦΟΣ	7
ΣΥΝΟΛΟ ΑΤΟΜΩΝ	157

Από τα αριθμητικά στοιχεία του πίνακα είναι πασιφανές ότι στην Αμμόχωστο (5) και Πάφο (7) τα άτομα που έτυχαν επιχορήγησης ήταν τα πιο λίγα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι δυο αυτές επαρχίες λειτουργούν εποχιακά (μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες) και ότι οι μικρές επιχειρήσεις της κατηγορίας αυτής είναι στη πλειοψηφία τους οικογενειακές και εργοδοτούνται τα μέλη της οικογένειας. Για τις επαρχίες Λεμεσού (38) και Λάρνακας (37) οι αριθμοί των ατόμων που εργάζονται σύμφωνα με το σχέδιο αυτό είναι σχεδόν ίσοι. Αυτό σημαίνει ότι οι δυο επαρχίες έχουν εποχικό χαρακτήρα αλλά υπάρχει και όλο το χρόνο ικανοποιητική κίνηση γενικά λόγω του μεγάλου πληθυσμού και των κατηγοριών των επιχειρήσεων που λειτουργούν. Φυσικά οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν πελατεία λόγω και της τοποθεσίας τους, αφού δεν είναι όλες εγκατεστημένες παραλιακά. Τέλος, η Λευκωσία με 70 άτομα έχει το πιο μεγάλο αριθμό, επειδή οι επιχειρήσεις λειτουργούν όλο το χρόνο με τη κίνηση να παρουσιάζει άνοδο τους μήνες των

Χριστουγέννων, του Πάσχα και τους καλοκαιρινούς μήνες. Επίσης η λειτουργία πολυκαταστημάτων που διαθέτουν χώρους για φαγητό ωθούν τα άτομα να συνδυάσουν μια βόλτα με φαγητό. Συνολικά στο σχέδιο αυτό παραχωρήθηκε επιχορήγηση για 157 άτομα. Τα άτομα αυτά διατήρησαν την εργασία τους.

Το σχέδιο παροχής κινήτρων για την εργοδότηση ανέργων αναφέρεται στη παροχή χορηγίας σε εργοδότες που θα προσλάβουν άνεργα άτομα εγγεγραμμένα στη ΔΥΑ. Στο σχέδιο μπορούν να λάβουν μέρος όλες οι επιχειρήσεις με εξαίρεση τις επιχειρήσεις που ασχολούνται με τη γεωργία, την αλιεία και την υδατοκαλλιέργεια. Τα κίνητρα που θα δίνονται είναι η επιδότηση μέρους του μισθού των ατόμων που θα προσληφθούν. Για τη συμμετοχή στο συγκεκριμένο σχέδιο θα πρέπει η ενδιαφερόμενη επιχείρηση να :

- Να εργοδοτήσει άνεργα άτομα που βρίσκονται στο μητρώο ανέργων της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης κατά την ημερομηνία που θα υποβληθεί η αίτηση για να λάβουν μέρος στο σχέδιο.
- Η εργοδότηση θα πρέπει να αποτελεί αύξηση των απασχολούμενων στην επιχείρηση συγκριτικά με το μήνα που έχει προηγηθεί του μήνα συμπλήρωσης αίτησης για συμμετοχή στο σχέδιο.
- Δεν έλαβαν επιχορήγηση κατά τη περίοδο 2007-2013 για το ίδιο άτομο που θα είναι στην αίτηση για επιδότηση και το ίδιο άτομο δεν εργάστηκε στον ίδιο κατά τους τελευταίους οκτώ μήνες πριν την ανακοίνωση του σχεδίου.
- Τα άτομα που θα είναι στο σχέδιο πρέπει να είναι πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας, άλλης Ευρωπαϊκής χώρας, πολίτες τρίτης χώρας που έχουν άδεια παραμονής στη Κύπρο και δικαιούνται να εργάζονται.
- Κάθε εργοδότης δικαιούται να προσλάβει μέχρι πέντε άτομα
- Ο μισθός δεν πρέπει να είναι πιο κάτω από το κατώτερο μισθό (€870) για τα επαγγέλματα που περιλαμβάνονται στο Διάταγμα του Κατώτερου Μισθού που είναι Γραφείς, Νοσηλευτικούς Λειτουργούς, Βοηθούς Παιδοκομικούς, Πωλητές, Φροντιστές, Σχολικοί Βοηθοί, Φρουροί και Καθαριστές. Για άλλα επαγγέλματα που δε περιλαμβάνονται στο διάταγμα γίνονται δεκτοί μισθοί με βάση συμβόλαια.

Η επιχορήγηση θα δίνεται για τους δέκα πρώτους μήνες της απασχόλησης όμως ο εργοδότης δεσμεύεται να εργοδοτήσει τον υπάλληλο για δυο μήνες χωρίς επιχορήγηση. Η χορηγία που δίνεται είναι το 50% του μισθού του υπαλλήλου με ανώτατο ύψος €5000 αν προσλάβουν άνεργους που είναι εγγεγραμμένοι στο μητρώο ανέργων για περίοδο κάτω από έξι μήνες κατά την ημερομηνία που δίνεται η αίτηση συμμετοχής. Σε περίπτωση εργοδότησης εγγεγραμμένων ανέργων πέραν των έξι μηνών κατά την ημερομηνία που παραδίδεται η αίτηση δίνεται το 60% του μισθού με ανώτατο €6000.

Οι αιτήσεις για τη πληρωμή της χορηγίας δύνανται γίνουν ως ακολούθως: α) Η πρώτη αίτηση θα αναφέρεται στο 1^ο δίμηνο, η 2^η στο δεύτερο δίμηνο, η 3^η στο τρίτο δίμηνο, η 4^η στο τέταρτο δίμηνο, η 5^η στο πέμπτο δίμηνο αλλά θα δοθεί όταν παρέλθει το δωδεκάμηνο της εργασίας στην εν λόγω επιχείρηση.⁸⁶

Ο πίνακας δείχνει τον αριθμό των ατόμων που απορροφήθηκαν κατά επαρχία:

ΛΕΥΚΩΣΙΑ	567
ΛΕΜΕΣΟΣ	394
ΛΑΡΝΑΚΑ	415
ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ	77
ΠΑΦΟΣ	204
ΣΥΝΟΛΟ ΑΤΟΜΩΝ	1657

Οι επιχειρήσεις που συμμετείχαν στο σχέδιο αυτό απορρόφησαν μεγάλο αριθμό ανέργων με την Λευκωσία να έχει τη πρώτη θέση. Φυσικά καθοριστικό ρόλο επιτέλεσε και το γεγονός ότι δικαίωμα συμμετοχής είχαν επιχειρήσεις διαφόρων κλάδων. Επομένως ακόμα και μεγάλες επιχειρήσεις στράφηκαν στη λύση αυτή για κάλυψη κενών θέσεων. Ο αριθμός των ατόμων που μπορούσαν να εργαστούν ήταν δελεαστικός για τις επιχειρήσεις που ήθελαν να συμμετάσχουν.

Από τα στοιχεία μπορούμε να συμπεράνουμε ότι στη Λάρνακα, Πάφο και Λεμεσό μπορεί να συμμετείχαν και ξενοδοχειακές μονάδες που λειτουργούν ολόχρονα και επομένως είχαν τη δυνατότητα να απασχολήσουν τα άτομα για τη περίοδο των 12 μηνών που προνοεί η συμμετοχή στο σχέδιο. Η Αμμόχωστος έχει μικρό ποσοστό λόγω του ότι πολλές επιχειρήσεις έχουν κλείσει και όσες απέμειναν στις τουριστικές περιοχές δεν έμεναν ανοικτές για μεγάλη χρονική περίοδο για να θελήσουν να επωφεληθούν από το σχέδιο. Από την άλλη ο αριθμός των ατόμων που απορροφήθηκαν είναι από τις περιορισμένες επιχειρήσεις που συνεχίζουν να λειτουργούν. Σε τελική ανάλυση όμως απορρόφησε μεγάλο αριθμό ανέργων και πολλοί από αυτούς συνέχισαν να εργάζονται στην επιχείρηση. Κάποιοι άλλοι έπαψαν να εργάζονται, ωστόσο απέκτησαν γνώσεις και εμπειρίες που θα αυξήσει τις πιθανότητες για εύρεση νέας εργασίας. Αναφορικά με το σχέδιο αυτό, τα άτομα που απορρόφησε θα έχουν ένα εισόδημα και πιθανότατα μην να χρειαστούν συμπληρωματική οικονομική ενίσχυση από το ΕΕΕ.

Τέλος, με το σχέδιο επιδότησης της πρακτικής κατάρτισης συνδυασμένης με επιδότηση της εργοδότησης σε εργοδότες του λιανικού εμπορίου που εργοδοτούν 1 μέχρι 49 άτομα παρέχεται ένα συνδυαστικό σχήμα επιδότησης και επιχορήγησης. Στις επιχειρήσεις της κατηγορίας αυτής,

⁸⁶ http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dl/dl.nsf/dmlschemes_gr/dmlschemes_gr?OpenDocument
πρόσβαση στις 04/05/2015

που θα αιτηθούν να συμμετάσχουν, θα παρέχονται επιχορηγήσεις με την προϋπόθεση να είχαν εργατικό δυναμικό 1 μέχρι 49 άτομα το Δεκέμβριο του 2013. Με το σχέδιο αυτό επιδιώκεται να ανοιχτούν καινούργιες θέσεις εργασίας σε πλήρη ή μερική βάση, να εισέλθουν ξανά οι άνεργοι στην απασχόληση και να εφοδιαστούν ή να ενδυναμώσουν τις ικανότητες τους. Αναφέρεται στις ίδιες κατηγορίες λιανικού εμπορίου που αναφέρθηκαν πιο πάνω και αποσκοπεί στην απασχόληση 1000 ανέργων ατόμων στο σχέδιο αυτό. Τα άτομα που θα πρέπει να επιλεγούν για τη πρακτική εξειδίκευση θα πρέπει να είναι άνεργοι τη Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης με λήψη επιδόματος ανεργίας και νοουμένου ότι κατά την ημέρα που θα ξεκινούσαν την πρακτική τους κατάρτιση θα είχαν δικαίωμα για ακόμα ένα μήνα τουλάχιστον επιδόματος ανεργίας.

Οι επιχειρήσεις που μπορούν να ενταχθούν στο σχέδιο πρέπει να:

- να ανήκουν στις κατηγορίες επιχειρήσεων που αναφέρθηκαν πιο πάνω,
- να είχαν στο εργατικό δυναμικό τους από 1 μέχρι 49 άτομα μέχρι το Δεκέμβριο του 2013,
- δεν έλαβαν επιχορήγηση κατά τη περίοδο 2007-2013 για το ίδιο άτομο που θα είναι στην αίτηση για επιδότηση,
- έχουν προσωπικό που είναι πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας, άλλης Ευρωπαϊκής χώρας, πολίτες τρίτης χώρας που έχουν άδεια παραμονής στη Κύπρο και δικαιούνται να εργάζονται,
- δεν έχουν απολύσει προσωπικό από το Δεκέμβριο του 2013, λόγω οικονομικής κρίσης,
- Το άτομο που θα ενταχθεί στο σχέδιο θα είναι σε πρακτική άσκηση για ένα μήνα που θα διαρκεί τουλάχιστον 25 ώρες εβδομαδιαίως χωρίς οποιοδήποτε μισθό και θα λαμβάνει το επίδομα ανεργίας. Ο μήνας αυτός θα πρέπει να ασφαλιστεί από τον εργοδότη.
- Ο μισθός δεν πρέπει να είναι πιο κάτω από το κατώτερο μισθό (€870) για τα επαγγέλματα που περιλαμβάνονται στο Διάταγμα του Κατώτερου Μισθού που είναι:

Γραφείς, Νοσηλευτικούς Λειτουργούς, Βοηθούς Παιδοκομικούς, Πωλητές, Φροντιστές, Σχολικοί Βοηθοί, Φρουροί και Καθαριστές. Για άλλα επαγγέλματα που δε περιλαμβάνονται στο διάταγμα γίνονται δεκτοί μισθοί με βάση συμβόλαια.

- Κάθε εργοδότης δικαιούται να προσλάβει μέχρι πέντε άτομα.

Η επιχορήγηση θα είναι το 50% του μισθού του υπαλλήλου με ανώτατο μισθό €3000 για κάθε αίτηση εργοδότησης. Μετά η επιχείρηση είναι δεσμευμένη να εργοδοτήσει το άτομο αυτό για 6 μήνες το πιο λίγο με επιχορήγηση και για ακόμα δυο μήνες χωρίς επιδότηση. Αν για οποιοδήποτε λόγο (εκτός λόγω έλλειψης εργασίας) διακοπεί η εργασία του εργαζόμενου πριν να τελειώσει το σχέδιο τότε η επιχείρηση δε θα λάβει όλη τη χορηγία.

Ο πίνακας φανερώνει τα άτομα κατά επαρχία που απορροφήθηκαν στο συνδυασμένο αυτό σχέδιο:

ΛΕΥΚΩΣΙΑ	12
ΛΕΜΕΣΟΣ	5
ΛΑΡΝΑΚΑ	13
ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ	14
ΠΑΦΟΣ	3
ΣΥΝΟΛΟ ΑΤΟΜΩΝ	47

Το σχέδιο αυτό απορρόφησε συνολικά μικρό αριθμό ατόμων. Η Λευκωσία, η Λάρνακα και η Αμμόχωστος κινούνται στα ίδια περίπου επίπεδα. Αντίθετα η Λεμεσός και η Πάφος έχουν μικρή συμμετοχή στο πρόγραμμα. Ένας πιθανός λόγος των αποτελεσμάτων αυτών είναι γιατί στη κατηγορία αυτή μπορούσαν να συμμετάσχουν επιχειρήσεις που δεν παρείχαν κατάρτιση σε επαγγέλματα που εμφανίζουν μεγάλο αριθμό ανέργων. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι περισσότεροι νέοι έχουν ανώτερη και ανώτατη μόρφωση επιθυμούν να καταρτιστούν μόνο αν υπάρχει σχέδιο σχετικό με τις σπουδές τους. Σε αυτό δίνεται βαρύτητα.

Οι αιτήσεις για τη πληρωμή της χορηγίας δύναται γίνουν ως ακολούθως: α) Η πρώτη αίτηση θα γίνει αποδεκτή μετά την παρέλευση του πρώτου τριμήνου απασχόλησης και β) η δεύτερη όταν παρέλθει η υποχρεωτική περίοδος απασχόλησης, δηλαδή μετά τους 8 μήνες. Η συμβολή του σχεδίου αυτού στο ΕΕΕ είναι ότι το 50% των ατόμων εργοδοτούνται μόνιμα από την επιχείρηση και δε θα χρειαστεί να αιτηθούν το ΕΕΕ είτε οι ίδιοι είτε η οικογένεια τους, αφού θα λαμβάνουν εισόδημα. Επίσης, για τα άτομα που τελικά παραμένουν μόνο κατά τη διάρκεια της πρακτικής κατάρτισης, ο εμπλουτισμός των γνώσεων τους και απόκτηση δεξιοτήτων θα τους βοηθήσει σε εύρεση κάποιας εργασίας.

Κεφάλαιο 6: Αδυναμίες του ΕΕΕ

6.1 Προβλήματα και βελτίωση του ΕΕΕ

Κατά τη συλλογή στοιχείων για τη συγγραφή της διατριβής εντοπίστηκαν ποικίλα προσκόμματα και περιορισμοί τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν για να επιτελέσει το πρόγραμμα του ΕΕΕ την αποστολή του. Αναλυτικότερα, τα στατιστικά στοιχεία που παραχωρήθηκαν από τη ΔΥΑ δεν απομονώνουν ακριβή αριθμό των δικαιούχων του ΕΕΕ που βρήκαν δουλειά μέσω των προγραμμάτων κατάρτισης και των επιχορηγημένων σχεδίων. Επομένως δε καθίσταται δυνατό να γνωρίζουμε τον αριθμό των ατόμων που έπαψαν να λαμβάνουν το ΕΕΕ γιατί έχουν πια αποκτήσει ένα σταθερό εισόδημα για μια αξιοπρεπή διαβίωση. Επίσης θα έπρεπε να δίνεται προτεραιότητα στους λήπτες του ΕΕΕ για να βρουν εργασία, κάτι που δεν ισχύει.

Κατά τη διάρκεια συνεντεύξεων με τον Λειτουργό Εργασίας και τρεις Εργατικούς Λειτουργούς της ΔΥΑ ειπώθηκαν και κάποιες απόψεις και περιστατικά που φανερώνουν ότι υπάρχουν περιπτώσεις ατόμων, κυρίως ληπτών του ΕΕΕ και του Δημόσιου Βοηθήματος που δεν επιδεικνύουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον να συμμετάσχουν στα προγράμματα κατάρτισης και έχουν την ευκαιρία να αφομοιώσουν όσα μπορούν με σκοπό την ένταξη τους στην εργασία και κατά συνέπεια τη μερική ή ολική διακοπή της παροχής του ΕΕΕ προς αυτούς. Αντίθετα, συμμετείχαν μόνο για να μην διακοπεί η παροχή. Κάποιοι που συμμετείχαν σε πρόγραμμα κατάρτισης και παρουσιάστηκαν ευκαιρίες για απασχόληση εκτός επαρχίας αλλά όχι με μακρινή απόσταση αρνήθηκαν προβάλλοντας δικαιολογίες. Μερικές δικαιολογίες είναι ότι οδηγούν εκτός επαρχίας ή ότι έχουν κάποιο πρόβλημα υγείας που δεν τους επιτρέπει να διανύουν κάποιες αποστάσεις, ή ότι απαιτούν ειδικά ωράρια εργασίας που λιγοστεύουν τις πιθανότητες εύρεσης απασχόλησης συμβατά με αυτά, ή να εργάζονται όλες τις μέρες εκτός του Σαββατοκύριακο (χωρίς πειστικούς λόγους), ή ότι δεν έχουν μεταφορικό μέσο για να κινηθούν και συνεπώς ψάχνουν κάπου που να υπάρχει συγκοινωνία. Άλλοι πάλι προσποιούνται ότι ενδιαφέρονται για κατάρτιση σε ένα πρόγραμμα απλά για να μην διακοπεί η παροχή του ΕΕΕ. Αυτό το πετύχαιναν με την επιλογή προγράμματος που είχε περιορισμένες έως μηδαμινές ευκαιρίες για εύρεση εργασίας στη περιοχή που διέμεναν ή κάπου πλησιέστερα. Επίσης, το γεγονός ότι τα επιθυμητά επαγγέλματα που δηλώνονται στη ΔΥΑ είναι τέσσερα, υπάρχουν περιπτώσεις όπου δηλώνονται τρεις κατηγορίες θέσεων που συχνότερα εντοπίζονται στο δημόσιο τομέα και βάζουν μόνο μια επιλογή για τον ιδιωτικό τομέα. Αυτό σίγουρα δυσκολεύει τις πιθανότητες να βρεθεί εργασία. Είναι πασιφανές ότι σημαντική μερίδα ατόμων εξαρτάται οικονομικά από την παροχή του ΕΕΕ. Επιδίωκαν να τους καταβάλλεται το επίδομα του ΕΕΕ και να μη διακοπεί ποτέ. Από την άλλη υπήρχαν άτομα που για λόγους αξιοπρέπειας δεν ήθελαν να εξαρτώνται από το ΕΕΕ και έκαναν ότι χρειαζόταν για να βρουν μια εργασία ή να συμμετάσχουν

σε πρόγραμμα κατάρτισης για να ανοιχθούν ευκαιρίες απασχόλησης σε τομείς πέρα από αυτούς που ήταν εξοικειωμένοι ή ήταν το αντικείμενο των σπουδών τους.

Η προσπάθεια ενεργητικής ένταξης των ληπτών του ΕΕΕ υπάρχει και σε άλλες χώρες της Ευρώπης. Μερικά μέτρα που εφάρμοσαν κάποιες χώρες με επιτυχία και μπορεί να υιοθετήσει και η Κύπρος είναι αυτά που προτείνονται από την Αναφορά για τα Συστήματα Ελάχιστων Εισοδημάτων σε 30 χώρες που συμμετέχουν στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (European Minimum Income Network-EMIN).⁸⁷ Το EMIN είναι ένα πρόγραμμα διάρκειας δύο χρόνων για τη περίοδο 2013-2014, το οποίο χρηματοδοτεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και αποσκοπεί στην λήψη όλων των ενεργειών που είναι αναγκαίες για να εφαρμοστούν από τα κράτη-μέλη τα συστήματα ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος που θα ανταποκρίνονται στη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2008, τη στρατηγική της Ευρώπης για το 2020 και στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής πλατφόρμας για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Επομένως προτείνονται τα ακόλουθα μέτρα:

1. Δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας στη κοινωνική οικονομία.⁸⁸ Σύμφωνα με το Ν. 4019/2011 που εφαρμόζεται στην Ελλάδα « η κοινωνική οικονομία είναι όλες οι κοινωνικοοικονομικές, παραγωγικές και επιχειρηματικές ενέργειες που κάνουν νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων που επιδιώκουν το συλλογικό καλό και την υλοποίηση κοινωνικών συμφερόντων». Οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας ασχολούνται με την είσοδο των ευπαθών ομάδων (π.χ. μακροχρόνια άνεργοι, άτομα με κάποια αναπηρία, μετανάστες, πρόσφυγες κ.ά.) στην απασχόληση.⁸⁹ Οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας είναι συνεταιρισμοί, αλληλασφαλιστικές εταιρείες, ενώσεις. Χώρες που απασχολούν μεγάλο αριθμό ατόμων στις κοινωνικές επιχειρήσεις σύμφωνα με στοιχεία το 2009-2010 είναι η Γαλλία (2.318.544 άτομα), η Γερμανία (2.458.584 άτομα), η Ιταλία (2.228.010 άτομα), η Ισπανία (1.243.153 άτομα) και άλλες. Ουσιαστικά εργοδοτούνταν στη κοινωνική οικονομία 14,5 εκ. άτομα σε 27 κράτη-μέλη της ΕΕ σύμφωνα με τα στοιχεία που υπάρχουν κατά το 2009-2010 σε σύγκριση με το 2002-2003 που εργοδοτούνταν 11 εκ. άτομα.⁹⁰
2. Περισσότερη συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών απασχόλησης και των κοινωνικών υπηρεσιών.

⁸⁷ «Η φτώχεια στην Ελλάδα σήμερα δεν αντέχει άλλες Ασκήσεις επί Χάρτου», εμφανισμένο στις 17/10/2014, <http://eapn-greece.org/>

⁸⁸ “Toward adequate and accessible Minimum Income Schemes in Europe” (Synthesis report), available on <http://emin-eu.net/>

⁸⁹ <http://www.keko.gr/el/Pages/page2.aspx>

⁹⁰ «Η κοινωνική οικονομία στην Ευρωπαϊκή Ένωση», διαθέσιμο από http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/a_ces11042-2012_00_00_tra_etu_el.pdf

3. Η λήψη περισσότερων εξατομικευμένων και προσαρμοσμένων μέτρων για ενεργή ένταξη, από άτομα που είναι ενημερωμένα και κατανοούν την αγορά εργασία και τις απαιτήσεις της.
4. Οργάνωση και συμμετοχή σε προγράμματα που θα συμβάλλουν στην κοινωνική ένταξη σε συνεργασία με μη-κερδοσκοπικούς κυβερνητικούς οργανισμούς όπως το Πανεπιστήμιο Κύπρου, το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Τα προγράμματα αυτά θα διεξάγονται από έμπειρα άτομα που μπορούν να βοηθήσουν τους συμμετέχοντες στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων χρήσιμων για να μπορούν να ενταχθούν στην απασχόληση.
5. Χρησιμοποίηση καθορισμένου ποσοστού ανέργων που είναι ευάλωτοι για εργοδότηση και συμμετοχή σε πρόγραμμα εκπαίδευσης.
6. Να παρέχεται πιο επαρκής εκπαίδευση, η οποία όμως να είναι προσαρμοσμένη σύμφωνα με τις ανάγκες των δικαιούχων του ΕΕΕ.
7. Να γίνουν όλες οι αναγκαίες ενέργειες ώστε να μην παρουσιαστούν φαινόμενα αεργίας (δηλαδή ατόμων που μπορούν αλλά δεν επιθυμούν να εργαστούν λόγω οκνηρίας) με την αύξηση του ανώτατου ορίου των αποδοχών που θα συνδυαστεί με το ελάχιστο εισόδημα.

Κάποια άλλα μέτρα που μπορούν να εφαρμοστούν αφού θεωρήθηκαν επιτυχημένα στις χώρες που τα εφάρμοσαν είναι όπως η περίπτωση της Ισλανδίας και της Σουηδίας που περιγράφονται πιο κάτω:

1. Στην Ισλανδία το 2012, η Διεύθυνση της Απασχόλησης σε συνεργασία με τέσσερις δήμους εφάρμοσε το 'Job Square Programme' που στόχευε στη προσφορά υπηρεσιών σε άτομα ανεξαρτήτως ηλικίας είτε ήταν άνεργοι είτε λάμβαναν οικονομική βοήθεια από τις δημοτικές αρχές. Το πρόγραμμα αυτό είχε σκοπό να βοηθήσει επίσης τα άτομα που δε πάνε σχολείο ούτε δουλεύουν και δεν είναι λήπτες οποιασδήποτε οικονομικής βοήθειας. Το πρόγραμμα αυτό εξακολουθεί να ισχύει και οι υπηρεσίες που προσφέρονται είναι: εργασία και εκπαίδευση, επαγγελματική αποκατάσταση και βοήθεια για απεξάρτηση από το αλκοόλ και τα ναρκωτικά. Επίσης το Νοέμβριο του 2013 εφάρμοσε το πρόγραμμα 'Pathway'. Το πρόγραμμα αυτό είναι σε συνεργασία με τη Διεύθυνση της Απασχόλησης και τις Δημοτικές Αρχές της Ισλανδίας, όπου στόχευε στη βοήθεια ατόμων που εξάντλησαν το δικαίωμα τους σε ανεργιακό επίδομα ή δεν είχαν δικαίωμα σε επίδομα ανεργίας και λάμβαναν οικονομική βοήθεια (ελάχιστο εισόδημα) από τις Δημοτικές Αρχές. Σε αυτά τα άτομα καταβάλλονταν προσπάθειες για εύρεση κάποιας δουλειάς και να λάβουν επαγγελματική συμβουλή. Η κοινωνική υπηρεσία των Δημοτικών Αρχών θα ανέφερε τα άτομα που συμμετείχαν στο

2. πρόγραμμα στη Διεύθυνση της Απασχόλησης σύμφωνα με συγκεκριμένες διαδικασίες. Οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα θα έπαιρναν βοήθεια από το Δήμο και η ενεργή συμμετοχή τους θα επηρέαζε την οικονομική βοήθεια που λάμβαναν, δηλαδή η οικονομική βοήθεια θα καθοριζόταν από τη προθυμία συμμετοχής. Ένα άλλο μέτρο που λήφθηκε είναι το 'Forward' που εφαρμόστηκε τον Απρίλιο του 2014 στο Χάφναρφιορδουρ. Οι κοινωνικές υπηρεσίες πραγματοποίησαν ουσιαστικές αλλαγές στους κανονισμούς για την οικονομική βοήθεια. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην ενεργοποίηση, στην εργασία και στην αυτοδυναμία. Τα άτομα που μπορούσαν να εργαστούν τοποθετούνταν προσωρινά σε κάποια εργασία αντί να λαμβάνουν οικονομική βοήθεια. Για αυτούς που για κάποιους λόγους δε μπορούσαν να εργαστούν λαμβάνονταν μέτρα για ενεργή ένταξη και εύρεση εργασίας σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Απασχόλησης ή βοήθεια για ανεξάρτηση από ουσίες.⁹¹
3. Στη Σουηδία κάθε δήμος είναι υπεύθυνος για τους κατοίκους του ώστε να έχουν τη στήριξη και τη βοήθεια που χρειάζονται. Αν ο μισθός κάποιου ατόμου δεν είναι επαρκής για μια αξιοπρεπή διαβίωση τότε μπορεί να αποταθεί για συμπληρωματική βοήθεια στο δήμο ή αν πρόκειται για άτομο που ψάχνει ενεργά για δουλειά αλλά δε βρίσκει μπορεί να αιτηθεί για βοήθεια. Απαραίτητη προϋπόθεση για να λάβει οικονομική στήριξη είναι να συμμετάσχει σε μέτρα που αφορούν την αγορά εργασίας.⁹² Στη Στοκχόλμη, διορίζεται σύμβουλος που συναντάται χωριστά με κάθε λήπτη της οικονομικής βοήθειας για να τους βοηθήσει να βρουν δουλειά ή να αρχίσουν κάποια εκπαίδευση. Ο σύμβουλος μαζί με το λήπτη ορίζει τα καθήκοντα και την εργασία που μπορεί να ασκήσει και επικοινωνεί μαζί με υποψήφιους εργοδότες για να τον βοηθήσει να βρει μια δουλειά την οποία μπορεί να ασκήσει.⁹³

Επιπρόσθετα μέτρα για την ομαλότερη λειτουργία του ΕΕΕ που μπορούν να ληφθούν είναι:

- Ο Προϋπολογισμός θα πρέπει να διαμορφωθεί με τρόπο που να καλύπτει όλα τα έξοδα που είναι απαραίτητα για τη συμμετοχή στη κοινωνία, όχι μόνο για ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης.
- Απλοποίηση του συστήματος. Η αίτηση από μόνη της παρουσιάζεται ως ιδιαίτερα πολύπλοκη. Παρόλο που υπάρχει διασύνδεση με διάφορα τμήματα όπου μπορούν να εντοπιστούν τα περιουσιακά στοιχεία και έντυπο εξουσιοδότησης για έλεγχο των καταθέσεων και γραμματίων στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ωστόσο ζητείται η συμπλήρωση τους σε συγκεκριμένα

⁹¹ "European Minimum Income Network country report Iceland", διαθέσιμο από <http://emin-eu.net/>

⁹² "European Minimum Income Network country report Sweden", διαθέσιμο από <http://emin-eu.net/>

⁹³ "Toward adequate and accessible Minimum Income Schemes in Europe" (Synthesis report), available on <http://emin-eu.net/>

πεδία. Αυτό από μόνο του δυσκολεύει άτομα κάποιας ηλικίας ή που δεν έχουν τις στοιχειώδεις γνώσεις για συμπλήρωση τους.

- Δυνατότητα παραχώρησης πληροφοριών (π.χ. κατά πόσο έχει εξεταστεί, εγκριθεί, απορριφθεί η αίτηση) με τη προσέλευση στο τοπικό γραφείο που παρέλαβε την αίτηση.
- Να υπάρχουν άτομα τα οποία να βοηθούν και να λύνουν άμεσα και έγκυρα ερωτήματα και απορίες που ανακύπτουν από τους αιτητές/λήπτες οι οποίοι να είναι διαθέσιμοι για παροχή βοήθειας κατά τη συμπλήρωση των αιτήσεων.
- Να διοργανωθούν οργανωμένες εκστρατείες όπου θα δίνονται πληροφορίες για το ΕΕΕ σε χώρους όπου συγκεντρώνεται κόσμος όπως πάρκα και σχολεία. Μόνο η ανακοίνωση στα μέσα μαζικής ενημέρωσης (εφημερίδες, τηλεόραση) δεν θεωρείται επαρκής.⁹⁴
- Οι λήπτες που αδυνατούν για κάποιους λόγους να τοποθετηθούν σε εργασία, να συμμετάσχουν σε πρόγραμμα κατάρτισης, να φοιτήσουν σε Σύστημα Μαθητείας, πρέπει να τοποθετούνται σε κοινωνική εργασία σε συνεργασία με το Δήμο ή την τοπική κοινοτική αρχή.⁹⁵

⁹⁴ “Toward adequate and accessible Minimum Income Schemes in Europe” (Synthesis report), available on <http://emin-eu.net/>

⁹⁵ Ματσαγγάνης (Βλ. υποσημ. 54), σελ. 166

Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα

Η οικονομική κρίση που ξέσπασε στην Αμερική το 2007 έμελλε να αποκτήσει παγκόσμια εμβέλεια. Η εξάπλωση της στην Ευρώπη επιδείνωσε την ήδη δεινή οικονομική κατάσταση της Ελλάδας που θα παρέσερνε μαζί της και τη Κύπρο. Πράγματι, η επένδυση στα ελληνικά ομόλογα ήταν η χαριστική βολή για τη Κύπρο που ήδη άρχισε να έρχεται αντιμέτωπη με την οικονομική κρίση. Λόγω του κουρέματος των δανείων της Ελλάδας, οι δανειστές της μεταξύ αυτών και οι Κυπριακές Τράπεζες έχασαν πολλά λεφτά. Η αδυναμία χορήγησης ρευστότητας σιγά σιγά παρέλυε τη κυπριακή οικονομία, οδηγώντας πολλές επιχειρήσεις σε μαζικές απολύσεις και κλείσιμο. Απόρροια της κατάστασης αυτής ήταν η ραγδαία αύξηση της ανεργίας και των ομάδων πληθυσμού που δεν είχαν ικανοποιητικούς πόρους για να συντηρηθούν. Τη λύση έμελλε να δώσει η υιοθέτηση του ΕΕΕ και από τη Κύπρο, αφού ήδη στην Ευρώπη ήταν σε εφαρμογή εδώ και καιρό. Το γεγονός αυτό παρέχει ένα σημαντικό πλεονέκτημα στη Κυπριακή Δημοκρατία αφού θα είναι σε θέση να προβλέψει μελλοντικές καταστάσεις και να λάβει μέτρα προς αποφυγή τους. Επίσης, θα είναι σε θέση να υιοθετήσει κάποιες από τις πολιτικές που εφάρμοσαν οι υπόλοιπες Ευρωπαϊκές Χώρες, αν αξιολογηθούν ως αποδοτικές και χρήσιμες. Ουσιαστικά, ως μια από τις τελευταίες χώρες που υιοθέτησε το ΕΕΕ έχει επαρκή πληροφόρηση και ενημέρωση για τη λειτουργία και αποτελεσματικότητα του συστήματος, αφού είναι σε θέση να συλλέξει στοιχεία από τα υπόλοιπα κράτη-μέλη.

Η λήψη του ΕΕΕ προαπαιτούσε προσπάθεια ενεργής ένταξης στην απασχόληση. Στοχεύοντας προς αυτή τη κατεύθυνση λειτούργησαν με τη συμβολή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου σχέδια κατάρτισης, επιδότησης, επιχορήγησης και συνδυασμό επιδότησης-επιχορήγησης. Τα σχέδια αυτά έχουν επιτελέσει την αποστολή τους σε μεγάλο βαθμό, γι' αυτό και απαιτείται η συνέχιση εφαρμογής τους ή θέσπιση νέων. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η Κυπριακή Δημοκρατία μπορεί να παρακολουθήσει τα αποτελέσματα από τα παρεμφερή προγράμματα κατάρτισης και επιχορήγησης που εφάρμοσαν οι άλλες χώρες-μέλη.

Τα προαναφερθέντα σχέδια λειτούργησαν από τον Ιούλιο 2014 όπου εφαρμόστηκε το ΕΕΕ. Στις 15 Μαΐου εξαγγέλθηκαν τρία νέα σχέδια με τη μορφή της επιδότησης ώστε να απασχοληθούν άνεργοι με ολικό κόστος €18 εκ. Το πρώτο σχέδιο έχει να κάνει με πρακτική άσκηση διάρκειας έξι μηνών για απόφοιτους Πανεπιστημίου, το δεύτερο πρακτική άσκηση έξι μηνών για απόφοιτους λυκείου και επιχορήγηση του 50% του μισθού σε επιχειρήσεις που θα προσλάβουν άνεργους που στη περίπτωση άνεργων μετά τους 9 μήνες θα ανέρχεται στο 60%

του μισθού. Το τρίτο σχέδιο αποσκοπεί σε 1000 θέσεις απασχόλησης.⁹⁶ Στα νέα σχέδια πρέπει να εντάσσονται πρώτιστα οι λήπτες του ΕΕΕ,⁹⁷ κάτι που δεν έγινε μέχρι σήμερα. Μόνο στα πολυεπιχειρησιακά προγράμματα κατάρτισης της Αρχής Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού μπήκαν σε προτεραιότητα οι λήπτες του ΕΕΕ.

Οι τελευταίες κινήσεις της Κυβέρνησης καταδεικνύουν ότι θα συνεχίσουν να γίνονται προσπάθειες για αντιμετώπιση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Παρατηρώντας τα ποσοστά των σχεδίων που αναφέρθηκαν στη διατριβή υπάρχει μια ιδέα για τα αποτελέσματα τους. Η Κυπριακή Δημοκρατία έχει ένα σημαντικό πλεονέκτημα αφού είναι ως μια από τις τελευταίες χώρες που υιοθέτησε το ΕΕΕ έχει επαρκή πληροφόρηση και ενημέρωση για τη λειτουργία και αποτελεσματικότητα του συστήματος και είναι σε θέση να συλλέξει στοιχεία από τα υπόλοιπα κράτη-μέλη

⁹⁶ «Στα σκαριά τρία επιδοτούμενα προγράμματα απασχόλησης», εμφανισμένο στις 4 Μαΐου 2015, <http://www.philenews.com/el-gr/oikonomia-kypros/146/254870/sta-skaria-tria-programmata-epidotoumenis-apascholisis>

⁹⁷ Ματσαγγάνης (Βλ. υποσημ. 54), σελ. 166

Βιβλιογραφία

Ελληνική

1. **Garrison, R., Noreen, E.**, (2005), Διοικητική Λογιστική., Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα
2. **Αμίτσης Γ.**, (2001), Η ΘΕΣΜΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΩΝ ΕΛΑΧΙΣΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα
3. **Αμίτσης Γ., Λαναράς Α., Σίττα Β.**, (1999), Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης: Το Θεσμικό Πλαίσιο, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
4. **Βαρουφάκης Γ.**, (2011), ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΜΙΝΩΤΑΥΡΟΣ Οι πραγματικές αιτίες της οικονομικής κρίσης., Εκδόσεις Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ, Αθήνα
5. **Καραμούζης Ν.**, (2011), ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον; Εκδόσεις Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ, Αθήνα
6. **Κολλίντζας, Τ., Ψαλιδόπουλος, Μ., Καραμούζης, Ν., Χαρδούβελης, Γ.**, (2009), «Οικονομία και Αγορές»,
(http://www.hardouvelis.gr/FILES/PROFESSIONAL%20WORK/Economy%20and%20Markets%20IV_8_DEC2009.pdf)

7. **Ματσαγγάνης Μ.**, (2004), «Η κοινωνική αλληλεγγύη και οι αντιφάσεις της: Ο ρόλος του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος σε μια σύγχρονη κοινωνική πολιτική», Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
8. **Μούσουλος Σ.**, (2014), Στα Άδυτα της Οικονομικής Κρίσης στην Κύπρο, Εκδόσεις Κ. Επιφανίου, Λευκωσία
9. **Ματσαγγάνης Μ.**, (1999), ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ, ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, Αθήνα

Αγγλική

1. “Toward adequate and accessible Minimum Income Schemes in Europe” (Synthesis report), available on <http://emin-eu.net/>
2. European Minimum Income Network country report Iceland”, διαθέσιμο από <http://emin-eu.net/>
3. “European Minimum Income Network country report Sweden”, διαθέσιμο από <http://emin-eu.net>

Άρθρα

1. ‘Δείκτης ανεργίας για το μήνα Φεβρουάριο 2015 στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (28) και της Ευρωζώνης (19),’ Ενημερωτικό Δελτίο, εμφανισμένο στις 15/04/2015, (<http://www.inemy.gr>)
2. «Πολιτικές Ελαχίστου Εισοδήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα: Μια συγκριτική ανάλυση» διαθέσιμο από http://tvxs.gr/sites/default/files/attachments/2014/39/161115_grafeiopropologismou.pdf, πρόσβαση στις 28/04/2015

3. «Στα σκαριά τρία επιδοτούμενα προγράμματα απασχόλησης», εμφανισμένο στις 4 Μαΐου 2015, <http://www.philenews.com/el-gr/oikonomia-kypros/146/254870/sta-skaria-tria-programmata-epidotoumenis-apascholis>
4. «Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στα κράτη μέλη της ΕΕ-28 και της ΕΖΕΣ» διαθέσιμο από http://e-jst.teiath.gr/issue_38/georgarakis_38.pdf πρόσβαση στις 28/04/15
5. Ζοπουνίδης Κ., (2012) «Διεθνείς Οίκοι αξιολόγησης: Ρόλος και χαρακτηριστικά», ACCOUNTANCY GREECE, <http://www.accountancygreece.gr>, πρόσβαση στις 14/04/2015
6. Χαρδούβελης Γ., (2008) «EUROBANK: Η διεθνής κρίση και η Ελλάδα», <http://www.greekmoney.gr/index.php?news=11297>., πρόσβαση στις 17/04/2015
7. Χριστίνας Ιωάννου, Αχιλλεύς Αιμιλιανίδη, «Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Η ΕΕ ΜΕΤΑ ΤΟ ΚΟΥΡΕΜΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ», διαθέσιμο σε <http://www.academia.edu/6239119>
8. «Η φτώχεια στην Ελλάδα σήμερα δεν αντέχει άλλες Ασκήσεις επί Χάρτου», εμφανισμένο στις 17/10/2014, <http://eapn-greece.org/>
9. «Η κοινωνική οικονομία στην Ευρωπαϊκή Ένωση», διαθέσιμο από http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/a_ces11042-2012_00_00_tra_etu_el.pdf

Διαδικτυακές Πηγές

1. http://ec.europa.eu/economy_finance/explained/economic_and_monetary_union/the_rules_of_emu/index_el.htm
2. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2012:229:FULL&from=EL>
3. <http://www.sigmalive.com/archive/news/local/526928>
4. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-95-498_el.htm,
5. <http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/All/16985E66E69C3AEBC2257AA10048CDCB?OpenDocument>
6. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992H0441&from=EL>
10. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF>
8. <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=533&langId=el>
9. <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=534&langId=e>
10. <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=373&langId=el>
11. <http://www.structuralfunds.org.cy/Employment-Human-Resources-and-Social%20Cohesion>
12. <http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/All/8ADFCE3C40B256B0C2256E5F002E83A8?OpenDocument>
13. <http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/mlsi.nsf/All/517E1B1FE19B0418C2257CD7001E73BB>
14. <http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/All/8ADFCE3C40B256B0C2256E5F002E83A8?OpenDocument>, ο «Περί Δημόσιων Βοηθημάτων Υπηρεσιών 2006»
15. <http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/mlsi.nsf/All/517E1B1FE19B0418C2257CD7001E73BB>
16. <http://www.hrdauth.org.cy/images/media/assetfile/polySinithi1109-4-ThematologioPESinithi2015-2016.pdf>
17. <http://www.anad.org.cy/images/media/assetfile/polySinithi1109-1-PerigrafhSxediou.pdf>
18. http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/classifications_gr/classifications_gr?openform
22. http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dl/dl.nsf/dmlschemes_gr/dmlschemes_gr?OpenDocument
23. <http://www.keko.gr/el/Pages/page2.aspx>

Γλωσσάριο

ΔΥΑ: Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης

ΕΕΕ: Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα